I X - 7 69
II. M
12.

Hláskování

spojené se psaním.

S původním diagrafickým znázorněním.

896

Příruční kniha

pro

učitele a chovance paedagogií.

Hodí se též ku pomoci rodičům a soukromým učitelům.

Sestavil

JOSEF BŘEZINA,

učitel v Kolíně.

S kreselní přípravou ku psaní.

V Kolíně.

Tiskem J. L. Bayera. — Nákladem vlastním.

1880.

VELECTĚNÉMU PÁNU

PANU

JOSEFU BŘEZINOVI,

zasloužilému učiteli na 5tí třídní chlapecké škole

v Kolíně!

Vyhovujíce ochotně Vašemu přání usnesli jsme se po důkladném prozkoumání příruční knihy:

„Hláskování spojené se psaním“,

již ku pomoci učitelům a chovancům paedagogií jste sestavil, podati toto dobrozdání:

Předložený spisek jest ovoce jak práce nejsvědomitější, jíž jste život svůj pro vzdělání naší české mládeže věnoval, tak i častého a hlubokého přemýšlení o methodě tohoto odboru vyučování na stupni elementárním.

Uznali jsme za zbytečné ku jednotlivým praktičnostem této příruční knihy zvláště poukázati. Kterému učiteli skutečně vědění vlastní a prospěch mládeže na srdci leží, ten o přednostech této pomůcky i po krátkém prohlednutí se přesvědčí. Potřebí jen čísti a rozuměti.

Postup jednotlivých cvičení jest tak přirozený, dokonalý i povlovný, jaký jen při učebných pomůckách nej-

výbornějších shledáváme. Není tu žádných didaktických skoků; žáci učitelem vedení ku dokonalosti počátečného čtení snadno a jistě přivedeni býti mohou.

Vyslovujeme společné přání, aby spisek tento brzo světla veřejnosti se dočekal, a jsme přesvědčeni, že takého ovoce ponese, pro jaké jste mu Vy mnoholetou práci věnoval.

V Kolíně, dne 17. června 1879.

Frant. J. Káník,
ředitel měšť. dívčí školy.

Frant. Skalický,
ředitel školy chlapecké.

Josef Stibal,
učitel na měšť. dívčí škole.

V. Veselý. Pfeifer. V. Černík. Jan Kačírek. S. Borovičková. Jos. Fafl. Petr Stašek. Alois Přibil. Fr. Petržílek.

VELECTĚNÉMU PÁNU

PANU

JOSEFU BŘEZINOVI,

zasloužilému učiteli na 5ti třídní chlapecké škole

V Kolíně!

Vyhovujíce ochotně Vašemu přání usnesli jsme se po důkladném prozkoumání příruční knihy:

„Hláskování spojené se psaním“,

již ku pomoci učitelům a chovancům paedagogií jste sestavil, podati toto dobrozdání:

Předložený spisek jest ovoce jak práce nejsvědomitější, jíž jste život svůj pro vzdělání naší české mládeže věnoval, tak i častého a hlubokého přemýšlení o methodě tohoto odboru vyučování na stupni elementárním.

Uznali jsme za zbytečné ku jednotlivým praktičnostem této příruční knihy zvláště poukázati. Kterému učiteli skutečně vědění vlastní a prospěch mládeže na srdci leží, ten o přednostech této pomůcky i po krátkém prohlednutí se přesvědčí. Potřebí jen čísti a rozuměti.

Postup jednotlivých cvičení jest tak přirozený, dokonalý i povlovný, jaký jen při učebných pomůckách nej-

výbornějších shledáváme. Není tu žádných didaktických skoků; žáci učitelem vedení ku dokonalosti počátečného čtení snadno a jistě přivedeni býti mohou.

Vyslovujeme společné přání, aby spisek tento brzo světla veřejnosti se dočekal, a jsme přesvědčeni, že takého ovoce ponese, pro jaké jste mu Vy mnoholetou práci věnoval.

V Kolíně, dne 17. června 1879.

Frant. J. Káník,
ředitel měšť. dívčí školy.

Frant. Skalický,
ředitel školy chlapecké.

Josef Stibal,
učitel na měšť. dívčí škole.

V. Veselý. Pfeifer. V. Černík. Jan Kačírek. S. Borovičková. Jos. Fafl. Petr Stašek. Alois Přibil. Fr. Petržílek.

P. T. Panu

JOS. BŘEZINOVI,

zasl. učiteli

v Kolíně!

Rukopis „Hláskování spojené se psaním“ celý jsem pročetl, i vyznávám ochotně, že bude vítanou knihou všem, kdož mládež prvního roku školního vyučují; neboť starším učitelům sneseno jest tu hojnost látky, již by po různu shledávati musili — a mladším učitelům vykazuje se nejpříhodnější spůsob, kterak jest si jim na prvním stupni počínati, aby bezpečně a rychle dosáhli žádoucího prospěchu.

V Praze, 17. dne m. srpna 1879.

Josef Král,
redaktor „Posla z Budče“.

Předmluva.

Nemám v úmyslu zde vykládati, jakou přednosť při učení čtení má methoda hláskovací před methodou slabikovací; taktéž nemíním nikoho poučovati, jak by si při hláskování počínati měl: obé to jest za našich dob každému učiteli již dostatečně známo. Proto hodlám se jen o účelu této knížky zmíniti. „Hláskování spojené se psaním“ má vedle obecného účelu všech novějších čítanek: naučiti začátečníky čísti psaním a to co nejdříve a nejzajímavěji zření majíc i ku ostatním potřebám rozvíjejícího se ducha dětského, ještě ten vedlejší, neméně důležitý: by bylo mladším učitelům a čekatelům peadagogií ukazovatelem, jak by jednotlivá cvičení, obsažená ve školní čítance, methodicky propraviti a sestavovati měli, by zábavná a rozmanitě užitečná byla. Mimo to má knížka tato, jsouc v rukou rodičů, zabrániti jim, aby nemátli dítek svých opakujíce nebo předstihujíce tím, čemu učitel ve škole z čítanky učí; známo zajisté, že dítky mnohá cvičení z paměti papouškovati se naučí, a že potom, vysvětluje-li učitel, myslí, že již všecko umějí, a tudíž výkladu jeho netečně naslouchají. Domácím, nezkoušeným učitelům má býti knížka ta vůdcem, jak by i při nedostatku didaktického vzdělání přece methodicky naučili žáky rychle čísti, psáti a mysliti.

Aby malí žáčkové i doma přípravy ku psaní nabyti mohli, umístěna jest s předu knížky „Kreselní příprava ku psaní“; i jest ji za první pokládati. Kreselní příprava, obsahujíc čáry rozličného směru a rozmanitého tvaru, slouží ku cvičení oka a ruky, prvních to podmínek, má-li mládež útlá prospívati ve čtení a psaní. Větší počet písmen jest jakýsi celek, složený z rozmanitých čárek. Není-li oko cvi-

čeno, aby čárky ty rychle spatřovalo a od jiných ihned rozeznalo; není-li ruka častým cvičením obratná, aby v nápodobování jich nezdržovala: nemůže se učení čtení a psaní dařiti. Kdo tedy chce učiti čísti a psáti, jest mu především žáky v kreslení cvičiti.

Ku konci dovoluji si ctěným pánům kollegům sděliti, kterak jsem při hláskování na znázornění diagrafické připadl. Staloť se to takto: Vyučuje v mladších létech po více roků žáky prvé třídy, všímal jsem si, čím se jim hláskování ztěžuje. I shledal jsem mezi jinými také tyto dvě příčiny: Napsal-li jsem na tabuli (jak se to dříve obyčejně dělávalo) u př. tolik „b“ v řadě od shora dolů, kolik jest samohlásek, stalo se někdy, že některé „b“ bylo buď delší nebo tučnější ostatních. Vada ta mátla již často malé žáčky, že říkajíce hlásky nebo skládajíce slabiky, ona delší nebo tučnější písmena jinak jmenovali. Jedenkráte, poručiv žákům, aby se po hláskování od tabule na svá místa odebrali, slyšel jsem zase malého kloučka, kterak pravil důvěrně svému malému soudruhovi: „Francku, to je těch „b“, viď!“ Výrok malého toho posuzovatele mne v prvním okamžení rozesmál. Přišed pak po skončeném vyučování domů, přemýšlel jsem, co as klučina ten při výroku svém na mysli měl. Uváživ to bedlivě, poznal jsem, že se mu zdálo býti těch souhlásek mnoho, a že mu bylo obtížno, tolikerá m, b, d atd. si pamatovati. Druhého dne vzal jsem ho k tabuli a vysvětloval jsem mu, že všecka ta „b“ jest vlastně písmeno jedno, jen že je můžeme vícekráte napsati. Vysvětlování mé však nepomohlo, chlapec nemohl toho pochopiti. Jelikož událo se to žáčku pozornému a jinak hodnému a tichému, bylo mi podnětem, abych o věci té dále přemýšlel. I snažil jsem se v prázdných chvílích najíti způsob, kterým bych vady ty odstranil. Nejprve přišlo mi na mysl psáti souhlásku jen jednu a samohlásky jednu po druhé k ní připisovati. To však mohlo se státi jen stálým připisováním a umazováním samohlásek. Ale tu jsem poznal, že za výhodu u souhlásky ztratil jsem zase, zvláště při opakování slabik na přeskáčku, výhodu u samohlásek. Než, pokus ten, ač se mi s počátku nezdařil, přivedl mne konečně přece k žádoucímu cíli. Po dlouhém přemýšlení napadlo mi, psáti při

každém novém cvičení souhlásku jen jednu a samohlásky pak v řadě od shora dolů čarami v podobě paprsků k ní připojovati. A tak nalezl jsem konečně způsob, kterým svrchu uvedené vady úplně odstraněny. Methody té užil jsem pak i při skládání slov. To stalo se r. 1851. Na to jal jsem se ihned na velikém papíru tabulky hláskovací sestavovati. Přesvědčiv se o dobrém výsledku při užívání jich ve škole, odevzdal jsem je r. 1857 tehdejšímu redaktoru „Školy a života“ p. P. Fr. Řezáčovi. Pan redaktor P. Fr. Řezáč přijav a prohlédnuv si tabulky napsal o nich ve „Škole a životě“ v roč. 1858 v sešitu I. na str. 37. následující úvahu: „Tabulky tyto mají tu výbornou vlastnost do sebe, že jsou výsledkem zdárného praktického si počínání učitelova, že jednotlivé zvuky a slabiky v přirozeném pořádku od jednotlivého k složenému, od blízkého k vzdálenějšímu v slova a tato ve věty se řadí a že poskytují i žákům i učiteli potřebného přehledu toho, čemu se bylo učilo. Kdy a jak se vydají, svým časem (snad již v čísle 2.) ohlásíme a zatím na ukázku a napřed již k částečnému poučení XII. z nich (jen že bez diagrafického znázornění) v „Příloze“ str. 1. podáváme. Viděti na ní dobrý způsob cvičení ve skládání a čtení jednoslabičných slov, obzvláště, že žák sám musí slovo buď začáteční neb končící se spoluhláskou doplňovati; což i zábavou, vtipnou hrou býti může, okáže-li se na obsažené v tom rýmování. Dojista v přechodném stavu našem poslouží nemálo, ano velmi a postačitelně pomůcka taková.“ Roku 1859 vydány byly tabulky ty v Praze nákladem Rohlíčka a Sieverse v „Čítance maličkých“. Čítanka vyšla však beze jména. To stalo se tím, že pan redaktor Řezáč, přidav k mým tabulkám několik náboženských a několik jiných veršovaných článků, nemohl prý, jak sám se mi vyjádřil, pouze jen jméno mé na „Čítance maličkých“ uveřejniti. Roku 1861 bylo první vydání knížky této úplně rozprodáno. Roku 1865 užili již znázorňování diagrafického p. P. Fr. Jos. Řezáč s p. Karlem Bulířem v „První knížce milé mládeži československé“; r. 1876 p. Karel Steinich ve svém „Čtení a psaní na prvním a druhém stupni učení“, a mimo to i v časopise školním v článcích: „Jak já hláskuji“; r. 1878 pan

Jan Hrdý v „Historii abecedy a slabikářů“. Pan učitel Hrdý, učiniv v uvedené knížce seznam rozličných starších i novějších abeced, slabikářů a čítanek, „Čítanky maličkých“ tam neuvedl. Pan profesor Vorbes, vydav r. 1875 „Methody vyučování ve čtení a jejich historický vývoj“, o znázorňování diagrafickém ani slovem se nezmínil, ačkoliv známo jest, že čekatelé kralovéhradečtí methodu tu již tehdy velmi dobře znali. Teprv r. 1879 přiznal p. Karel Steinich ve svém „Výkladu první čítanky“, kdo nejprve znázorňování diagrafického užíval. Proč „Čítanka maličkých“, ač již od r. 1859 ve „Škole a životě“ a mimo to i na deskách mnohých školních knih velmi zhusta oznamována byla, do seznamů mezi slabikáře a čítanky vřaděna nebyla, nevíme; zdá se však, že činěno tak jen z jakési tajené opatrnosti, aby na jevo nevyšlo, že znázorňování diagrafické, jehož někteří páni kollegové později ve svých spisech užili, není jejich původní, nýbrž od jinud vypůjčenou myšlenkou.

Uveřejňuje tuto posloupný vývoj znázorňování diagrafického při hláskování, jakož i původ a osud „Čítanky maličkých“, neměl jsem nic jiného na mysli, než aby se pro budoucnosť všelikému nedorozumění předešlo a aby se skutečné pravdě pomohlo na bílý den.

V Kolíně, 1. dne měsíce září 1880.

Josef Březina.

Připomenutí.

I. Na tab. 1.—32., pak na tab. 62. a 63. mělo býti psací písmo tiskací. Poněvadž by se byla ale knížka velice zdražila, upuštěno od něho a zaměněno autografií. Při postupu velkých latinkových písmen (tab. 62. a 63.) postaveno M a N na konec za velké A. Písmena ta vřaděna tam byla proto, že jejich starší tvary podobny jsou tvarům M a N písma tiskacího a že žáci, naučíce se znáti tvary starší, poznávají pak snáze i tvary písma tiskacího. Kdo by však při psaní těchto písmen nových tvarů držeti se chtěli, račtež si je vřaditi na počátek před písmeno V, a sice napřed N, za ním pak M.

II. Na tab. 3. až 31. uvedeny jsou dva postupy: nahoře postup dle nové I. čítanky, dole postup grafický. K postupu dle nové I. čítanky hodí se tedy veskrze cvičení hořejší, k postupu grafickému veskrze cvičení dolejší. Při každém cvičení napíše učitel jednu souhlásku a vedle v pravo od shora dolů samohlásky; pak samohlásky se souhláskou čarami ve způsobě paprsků spojiv, učí spojovati napřed ústně s tabule, potom písemně na tabulce. (Čtení a psaní písmen a slabik.) Potom učí se žáci čísti a psáti slova a kratinké věty. Naučená písmena sestavena jsou v slova a věty tak, že v každém novém cvičení předešlé souhlásky se opakují.

III. Úkoly na tab. 39., 40., 43., 49., 52. doplňují žáci souhláskami, na tab. 41., 44., 45. samohláskami, na tab. 56. předložkami, na tab. 57. předponami, na tab. 59. slovy. Kde dvě čárky souhlásky spojují, tam dvě samohlásky vložiti možná. Úkoly těmi mají žáci přemýšlování a samočinnosti navykati.

Jiného vysvětlení k obsahu této knížky není třeba uváděti: jednotlivá cvičení tak jsou sestavena, že každý učitel ihned porozumí, k čemu sloužiti mají.

J. B.

Kreselní příprava ku psaní.

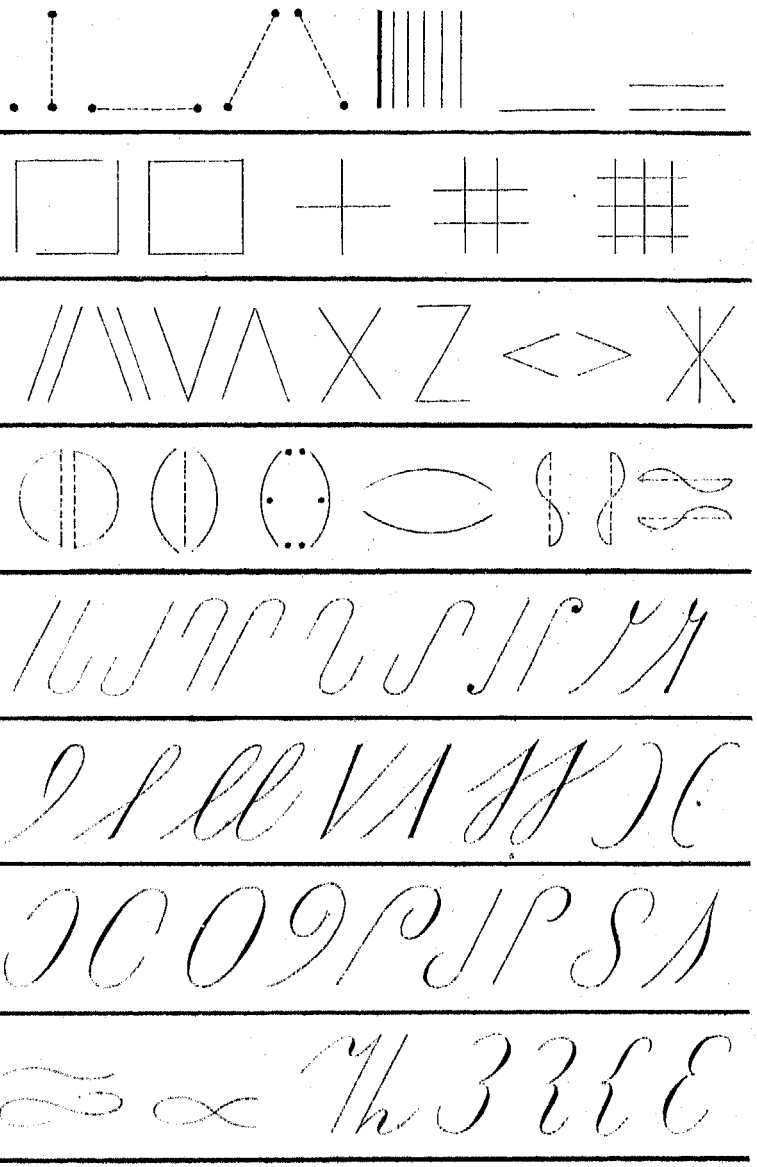

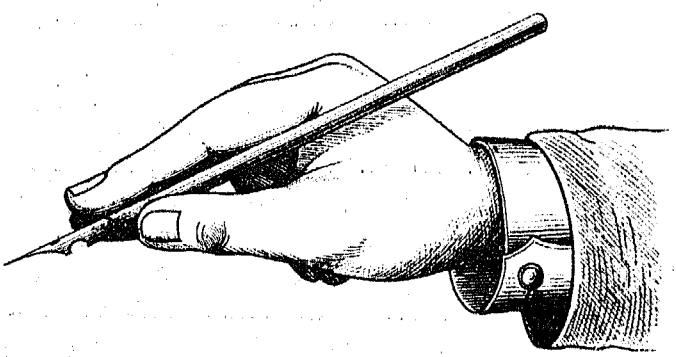

*)

i

i i i i i i

u

u u u u u u

i u i u i u

o

o o o o o o

i u o i u o

a

a a a a a a

i u o a i u

o a i u o a

e

e e e e e e

i u o a e i

u o a e i u

o a e i u o

*) Vyrozumění hlásek ponecháno vůli učitelově.

y

y y y y y y
i y u y o y
a y e y

i u o a e y
í ú ó á é ý

i í u ú o ó
a á e é y ý

ú a é i ů y
a ý o í e á
í e ů o ý u
i ú y á u é
ý u á e í o
e í u ý a ú
ů y ó i é a

*)

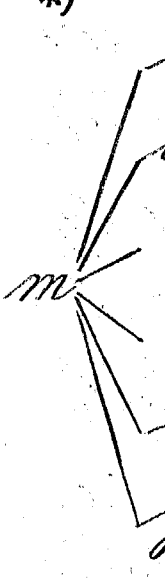

má, mé, má-me,
má-ma, má-my,
mi-mo, má-mí,
u-mí, u-mí-me.
má mámo!
máme mámu.

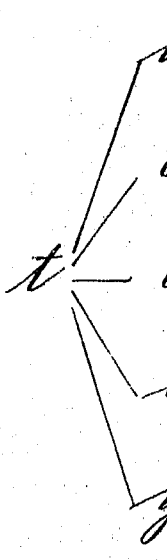

tu, to, ta, ty,
tu-to, to-to,
ta-to, ty-to,
te-ta, tá-ta.
tato teta.
teta i táta.

*) *Písmena m, l, t, n a t. d. nevyslovuj em, el, te, en, nýbrž* _m, _l, t_, _n *bez e.*

l	u lu	li-la, lá-me,
	i li	lo-my, me-le,
	a la	mo-li, ma-ly,
	o lo	ma-lá, ma-lé.
	e le	umimemálo.
	y ly	emilie myla.

n	e ne	nu, no, na, ne!
	u nu	a-no! o-na,
	a na	o-no, o-ny, tii-na, to-ne.
	o no	tato nota.
	y ny	táto, nate!

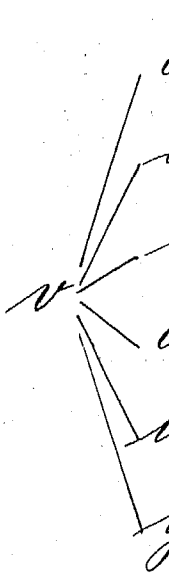

a	va
e	ve
i	vi
o	vo
u	vu
y	vy

vo-le, lo-vi,
vo-lá, vá-lí,
vi-la, vo-lí,
ví-me, vo-li.
máme vůli.
eva volala.

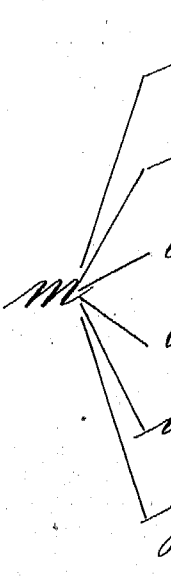

i	mi
e	me
o	mo
a	ma
u	mu
y	my

má, mé, má-me,
mi-ne, ne-má,
mý-to, mo-tá,
u-mí, u-mí-me.
máte mátu?
máma mele.

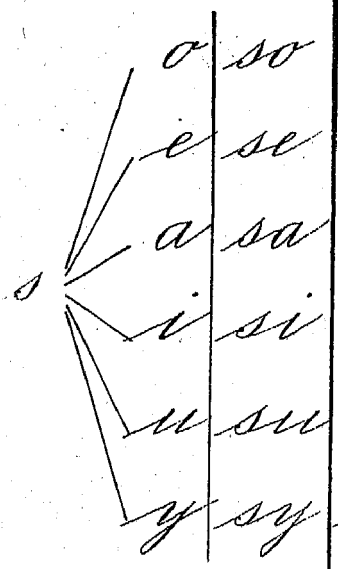

so-va, mí-sa,
le-sy, vo-sa,
vi-sí, sí-la,
mu-sí, mí-sí.
maso solíme.
lovili lososy.

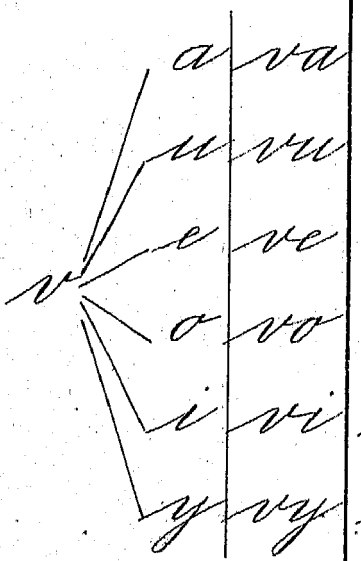

vi-no, va-na,
vi-ne, va-ta,
va-ne, no-vý,
no-vá, no-vé.
víme novinu.
vítáme tetu.

d — a	da	du-dy, do-my,
d — e	de	va-da, do-ly,
d — u	du	su-dy, ve-de,
		du-sí, dá-vá.
d — o	do	voda se lila.
d — y	dy	ledy se lámaly.

r — o	ro	rá-no, ré-va,
r — a	ra	má-ry, mů-ra,
r — u	ru	vo-ry, rú-my,
		no-ry, ru-my.
r — e	re	máne ramena.
r — y	ry	marie má míru.

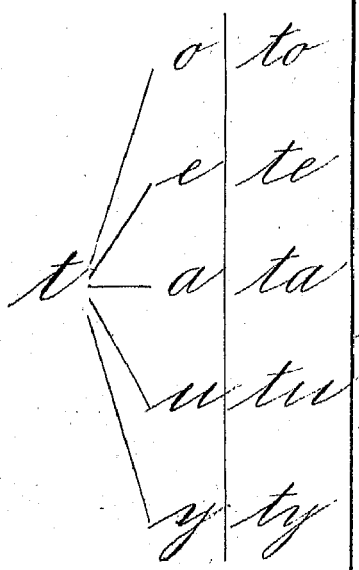

te-le, na-ta,
lé-to, ma-te,
sí-to, du-ty,
mý-to, sy-ty.
teta má mátu.
táta má tetu.

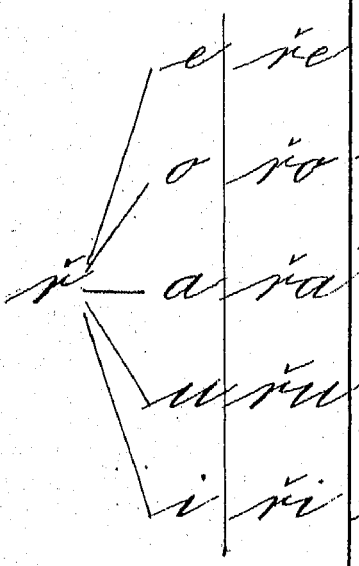

o-ři, na-ři,
mo-ři, mí-ři,
vý-ři, mo-ře,
na mo-ři.
máte řemeny?
vařivo vaříme.

k	u ku	o-ko, ká-va,
	a ka	ko-lo, kýj-ta,
	o ko	ví-ko, lé-ky,
	e ke	ko-sa, kýj-vá.
	y ky	suky sekáme.
		kovy se taví.

h	a ha	mí-ha, me-he,
	e he	hru-na, vo-hy,
	u hu	ve-he, vo-hí,
	o ho	há-ře, ře-há.
	i hi	hima mizí.
	y hy	huzana motá.

b	i bi	bá-ba, bo-by,
	a ba	du-by, bo-ty,
	e be	bu-ky, bo-dy,
	o bo	lí-bá, vá-bí.
	u bu	vosa bodá.
	y by	domy bílíme.
ř	i ři	mu-ři, no-ře,
	e ře	ři-vý, ma-ře,
	a ře	vá-ří, ře-ře,
	o řo	ře-ne, ři-ví.
	u řu	řito vářeme.
		řena má míře.

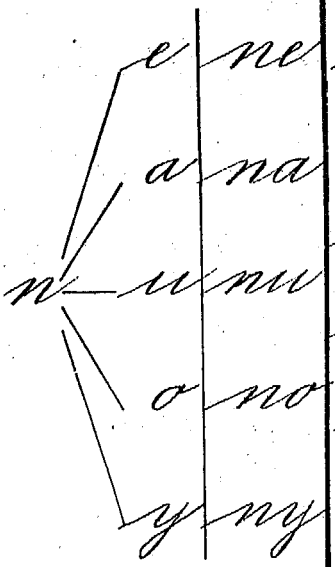

va-ny, la-no,
vi-na, ne-be,
ví-no, no-vý,
no-vá, no-vé.
kuna dávi.
seno nosíme.

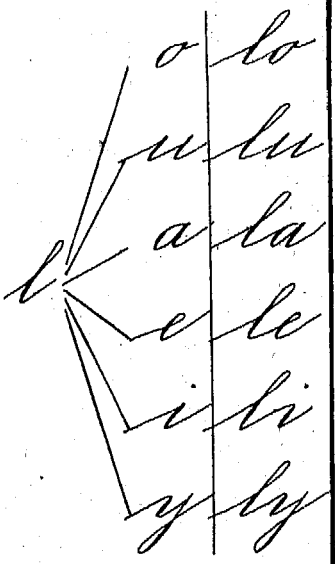

lo-že, že-lí,
žií-la, te-le,
lé-to, ro-le,
le-žíi, že-lí.
žížala leze.
ema má lilie.

p	o po	pí-pa, po-le,
	u pu	pá-vi, ma-pa,
	a pa	pa-ta, ku-pa,
	i pi	pá-lí, ko-pá.
	e pe	voda kapala.
	y py	palivo se pálí.

b	u bu	bo-ří, bé-že,
	e be	ne-be, ry-ba,
	i bi	bí-lý, žá-ba,
	a ba	ro-bí, lí-bá.
	o bo	zuby bolí.
	y by	obilí meleme.

že	že-lí, ko-ža,
ži	žá-da, ka-ži,
ža	ži-ma, žu-by,
žo	ží-vá, le-že.
žu	želiny sážíme.
žy	saze vymetáme.

ho	ho-ra, ro-hy,
he	ho-le, há-ží,
hu	hu-ba, hy-ne,
	hu-bí, tu-hý.
ha	helena žala.
hy	holubi zobali.

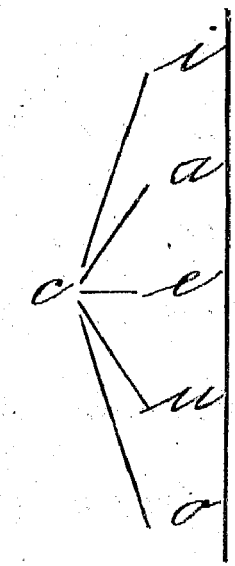

ce-ny, pí-ce,
ce-na, lá-ce,
cí-ny, no-ci,
ci-ží, ví-ce.
lice umýváme.
peci vytápíme.

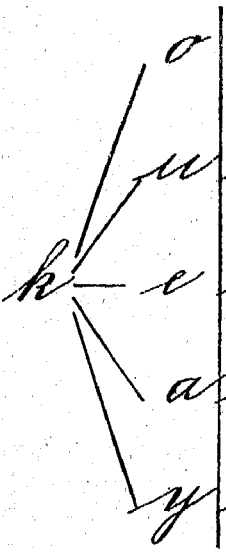

ku-že, ru-ka,
ko-vy, kni-ra,
bu-ky, kni-že,
ku-na, ko-ly.
koza meká.
kobyla taká.

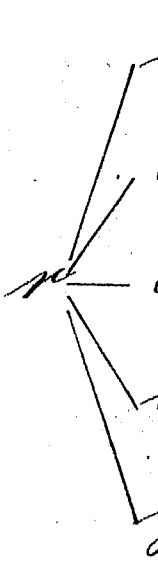

e	re
a	ra
o	ro
u	ru
y	ry

rá-na, sí-ra,
ví-ra, ra-da,
ru-ka, pé-ro,
ro-sa, pá-ra.
pole oráme.
ryby lovíme.

a	fa
i	fi
e	fe
u	fu
o	fo
y	fy

fii-ra, fii-ry,
fa-ra, fa-ry,
bu-fy, fí-ky,
ba-fá, rá-fy.
fena hafá.
eva má fábory.

h	a ha	ha-si, du-ha,
	u hu	ta-há, no-ha,
	e he	ho-dy, ný-ha,
	o ho	le-há, vá-hy.
	y hy	hus a kýhala.
		zima byla tuhá.

p	o po	pi-vo, ře-pa,
	e pe	pe-ří, pá-rá,
	a pa	pi-la, le-pí,
	i pi	te-pe, la-pá.
	u pu	pekaři topili.
	y py	líp a má lupeny.

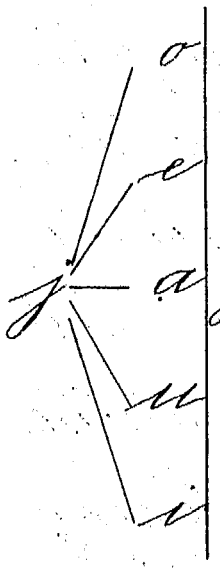

já-ma, se-je,
ji-va, há-je,
ja-ro, pi-je,
ji-ný, li-je.
maliny jíme.
kávu kupujeme.

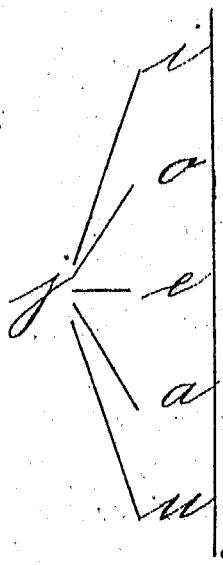

je-jí, ta-je,
vy-je, je-li,
há-jí, ži-je,
ro-je, my-je.
pivo pijeme.
jiří maluje.

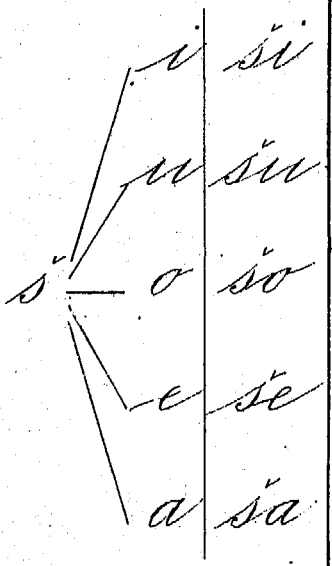

š	i	ši	ša-ty, my-ši,
	u	šu	šo-sy, ko-še,
	o	šo	ho-ši, nů-še,
	e	še	su-ší, šu-mí.
	a	ša	lípa je košatá.
			ryba má šupiny.
d	u	du	du-by, zá-da,
	e	de	do-ba, li-dé,
	o	do	da-ry, do-jí,
	a	da	pů-da, řa-da.
	y	dy	vídáme duhu.
			rudy kopáme.

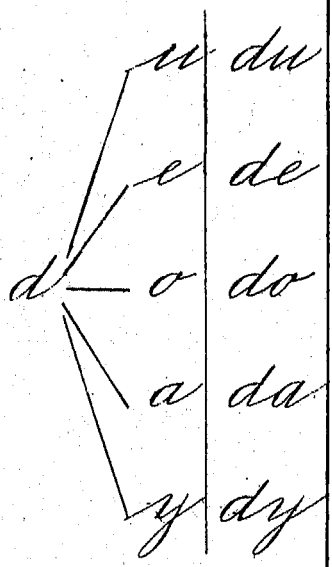

žá-ba, pa-že,
ží-la, žo-ky,
vá-že, že-na,
žá-ci, le-ží.
kužiu mažeme.
železo je šedé.

ga-ga*), ga-go-tá,
ďa-go-ty, ga-le-je,
ga-le-tá†), ďi-gu-na,
a-ga-ta, ga-le-ri-e.
hugo má gumu.
gazela má rohy.

*) husa: - †) dížka na mléko.

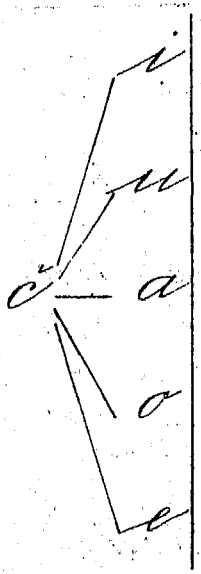

čá-pi, če-lo,
čá-ra, če-ká,
ko-čі, ča-sy,
čі-há,ču-mí.
koláče pečeme.
očima točíme.

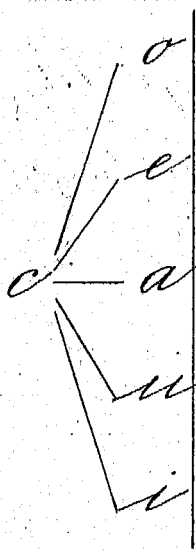

cu-pá, pe-ci,
ra-ci, lí-ce,
co-py, ce-lý,
ce-lá, ce-lé.
opice má ruce.
žáci mají péra.

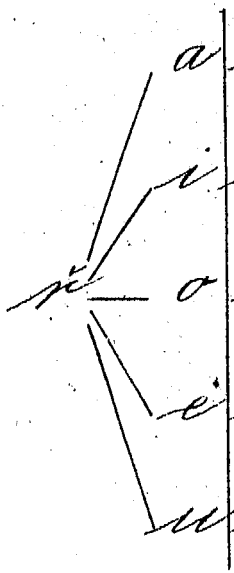

řa-sy, ku-ře,
pe-ří, ři-čí,
pa-ří, žá-ře,
ho-ří, že-žá.
řepu vozíme.
řeka je široká.

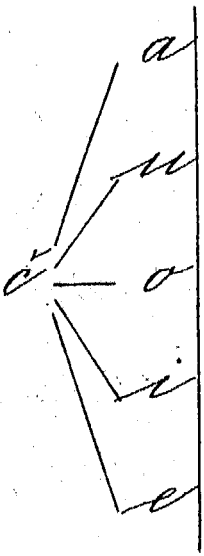

o-či, če-py,
me-če, lé-čí,
te-če, má-čí,
pe-če, to-čí.
oráči orali.
čiháři číhali.

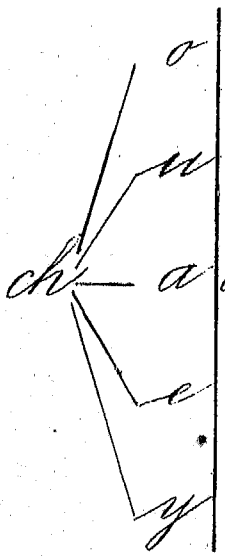

su-cho, cha-sa,
chy-ba, pij-cha,
chy-tá, chá-pe,
so-cha, chý-li.
chiva chová.
pachole píše.

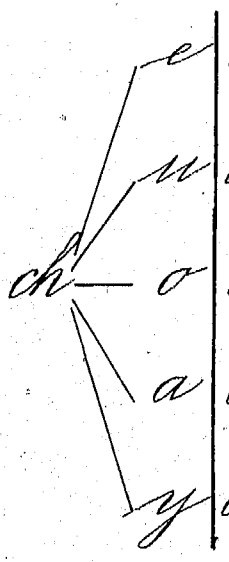

su-cho, chii-ze,
pí-chá, cí-cha,
če-chy, li-cha,
ví-chy, či-chá.
jídáme ořechy.
kuchaři vaří.

b	ě	bě	ro-bě, bě-há.
m		mě	mě-chy, ze-mě.
v		vě	vě-je, vě-ří.
p		pě	pě-je, pě-ši-na.
			bělice je rybu.
			na pivě je pěna.

s	e	se	se-no, ku-sy,
	o	so	ma-so, sí-ra,
	a	sa	su-chý, ko-sa,
	u	su	so-cha, ro-sa.
	i	si	husa se pase.
	y	sy	tesaři tesají.

ď	a	ďa	ďu-bá, há-ďa-ta.
	o	ďo	lo-dě, dě-lo,
	u	ďu	pí-dě, dě-lá,
			ká-dě, dě-sí.
ďe = dě.			kuřata ďobají.
de, dě.			děvy rády šijí.
š	o	šo	u-ši, pí-še,
	u	šu	še-ro, še-dý,
	e	še	bu-ší, čí-še,
			du-še, ší-je.
	a	ša	kaši mícháme.
	i	ši	otavu sušíme.

ť	o	ťo
	a	ťa
	u	ťu

ťu-ká, ťo-pá.
la-tě, tě-lo,
tě-ší, tě-ká,
tě-ží, sí-tě.

ťě = tě.
te, tě.

ruka byla uťata.
kotě se lísá.

b	ě	bě
m		mě
v		vě
p		pě

bě-hy, to-bě.
té-mě, sí-mě.
vě-ší, vě-ci.
pě-ší, pě-cho-ta.
běliči bílí.
obilí měříme.

ň — u	ňu	ňu-ma, vo-ňa-vý.
ň — a	ňa	ně-co, sá-ně,
ň — o	ňo	ně-mý, ňú-ně,
		vú-ně, hú-ně.
ňe-ně.		luňáci lítají.
ne, ně.		koně dupají.

d' — a	ďa	ďo-lá, lo-da-ří.
d' — o	ďo	dě-lá, dě-ku-je,
d' — u	ďu	dě-lí, ne-dě-le,
		há-dě, se-dě-li.
ďe-dě.		mívám nadálky.
de, dě		hoši dováděli.

d: y dy; i di	chu-dý, chu-dí. še-dý, še-dí. ho-dy, ho-dí. va-dy, va-dí. dítě jí jahody. vidíme sady.
t: ě tě; a ta; u tu	ko-tě-ta, si-tě-ťi. hu-tě, tě-ka-vý, tě-le-so, le-tě-li, o-tě-že, že-tě-zy.
tě=tě. te, tě.	volá mě tě pany. těla umírají.

t	y ty	o-bu-tý, o-bu-tí.
		ro-ha-tý, ro-ha-tí.
		bo-ha-tý, bo-ha-tí.
		u-my-tý, u-my-tí.
	i ti	lidé nosí šaty.
		máti bude šiti.
ň	u ňu	hu-ňa-tý, ba-ňa-tý.
	a ňa	ká-ně, ně-mo-ta,
	o ňo	ně-čí, vo-ně-ly,
		da-ně, ně-ja-ký.
ňe-ně.		čuňata ryla.
ne, ně.		laně běhaly.

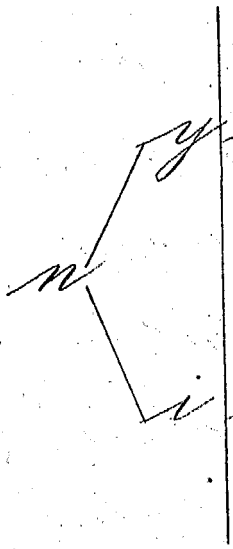

li-ny, li-ni.
ji-ny, ji-ni.
ra-ny, ra-ni.
hu-be-ny, hu-be-ni.
ženy majívany.
kořeni voní.

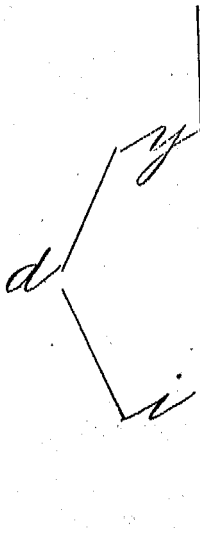

bo-dy, su-dy,
le-dy, ru-dy.
bu-di, vo-di,
se-dí, ča-dí.
žaludy padají.
chodíme pro ženi.

a fa
i fi
e fe
u fu
o fo
y fy

fu-čí, fi-čí,
fa-ku-le, fa-rá-ři,
ři-ra-fa, fa-ra-o,
ka-ra-fi-á-ty.
žena má fazoly.
žofie má fialu.

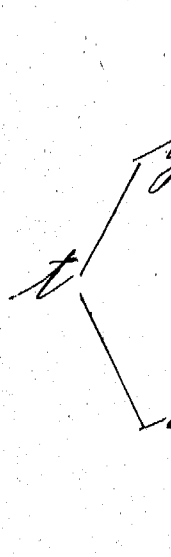

y ty
i ti

bo-ty, pa-ty,
no-ty, te-ty.
ša-tí, nu-tí,
cí-tí, ku-tí.
šaty cídíme.
lesy mýtíme.

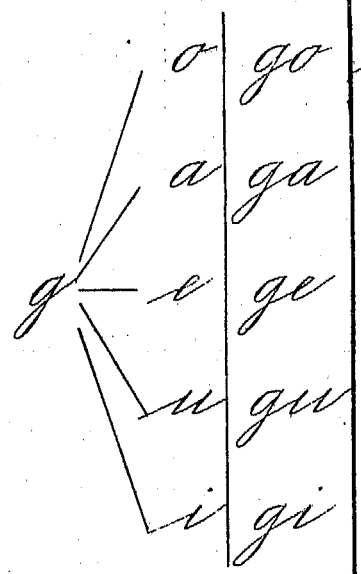

sá-go, ga-li-le-a,
ga-tě, go-ri-la,
gu-a-no, ga-le-sy,
gu-mi-gu-ta.
geruše*) vyšívá.
gisela se učí.

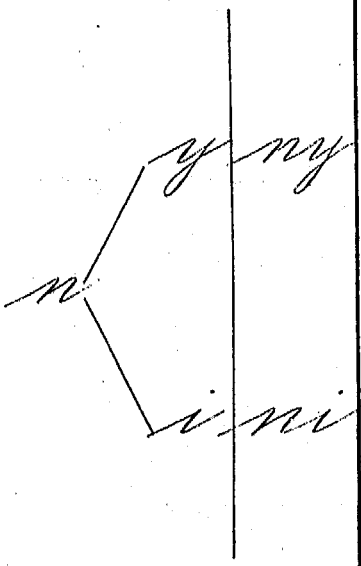

ho-ny, ce-ny,
či-ny, vi-ny.
ho-ní, ce-ní,
či-ní, vi-ní.
hodiny bijí.
jeleni běhají.

*) Gertrud.

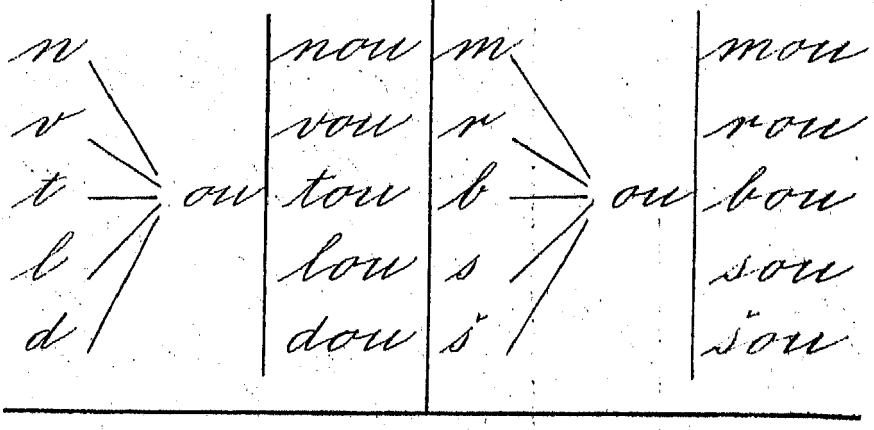

n		nou	m		mou
v		vou	r		rou
t	ou	tou	b	ou	bou
l		lou	s		sou
d		dou	š		šou

ú-ho-ři, ou-ho-ři. ú-řa-dy, ou-řa-dy. ú-ro-da, ou-ro-da. nou-ze, vou-sy, lou-ka, mou-cha, dou-pě, bou-da, rou-ra, sou-ží, kou-sá. ve-dou, me-tou. e-zau.

myši lezou děrou. housata se ráda pasou. kocouři mají pazoury. kohouti se rádi perou. hadi do kotouče se vinou. kolouši se pasou na louce.

a	*á*	*e*	*é*	*ě*	*i*	*í*
a	*á*	*e*	*é*	*ě*	*i*	*í*
o	*ó*	*u*	*ú*	*ů*	*y*	*ý*
o	*ó*	*u*	*ú*	*ů*	*y*	*ý*

m—*m*. *má - mí*.
l—*l*. *lá - me*.
v—*v*. *vo - lá*.
s—*s*. *so - lí*.
d—*d*. *du - sí*.
t—*t*. *ta - ví*.
k—*k*. *ko - vá*.
b—*b*. *bu - dí*.
n—*n*. *no - sí*.
p—*p*. *pa - se*.
z—*z*. *zí - vá*.
c—*c*. *cu - pá*.
r—*r*. *ro - bí*.

h—*h*. *ha - ní*.
j—*j*. *já - sá*.
š—*š*. *ša - tí*.
ž—*ž*. *ži - ví*.
č—*č*. *če - sá*.
ř—*ř*. *ři - čí*.
ch—*ch*. *cho - dí*.
f—*f*. *fu - čí*.
g—*g*. *ga - gá*.
ď—*ď*. *ďo - bá*.
ť—*ť*. *ťu - ká*.
ň—*ň*. *ňu - chá*.

ta-bu-le, ve-če-ře, ci-bu-le, že-le-zo, ře-še-to, ná-do-ba, by-li-na, va-ři-vo, ko-le-no, la-vi-ce, ho-mo-le, do-li-na, cha-lu-pa, po-le-no, ko-py-to, lo-pa-ta. rohatina, holubice, zelenina, rukavice.

---

voda teče. pekaři pekou. kolo se točí. louka se zelená. makovice je kulovatá. koťata ráda dovádějí. po sobotě je neděle. na poli bývá obilí. koňaři kupují koně. do kádě dáváme vodu. husa má bílé peří. sítaři dělají sítě. země vydává úrodu. lenivý do díla chuti nemá. žížaly ze země vylézají. na jaře se zelenají sady. myši hubí osení. koně tahají vozy. ryby žijí ve vodě. obilí sečeme kosou. boha viděti nemůžeme. lakota nevede do nebe.

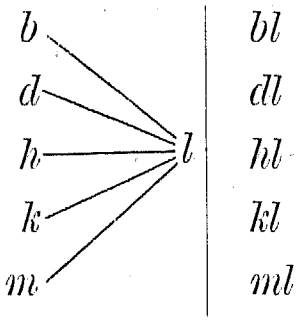

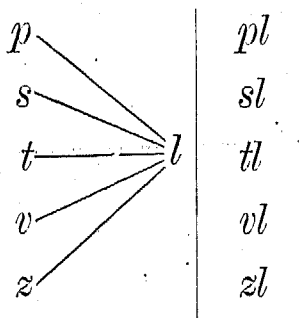

hl - tá, vl - na, bl - bý, pl - ži,
ml - ha, my - sl, pu - dl, pe - kl,
bo - dl, ře - kl, u - ti - chl, u - te - kl,
ba - vl - na, po - ho - dl - ný.

---

kotě mlsá. dítě mlčí. metl ulici. vezl seno. mísa je plná. slzy ronímе. vlci hltají. voda se vlní. zalezl do díry. kočí vedl koně. kousl do jablka. sedl si na lavici. teta naplnila nádobu vodou. jiří kopl do kamene a upadl.

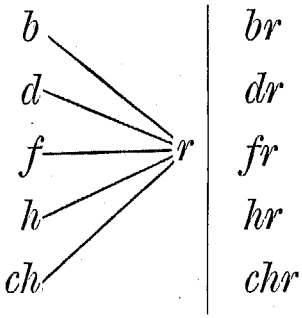

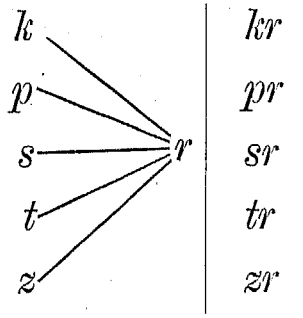

zr-no, br-zy, dr-ží, chr-pa,
mr-ká, hr-čí, pr-sa, sr-na,
kr-čí, chr-ti, vr-ba, mr-va,
ka-fr, cu-kr, ka-pr, ha-br.

---

prší. vítr fučí. trní bode. kopr voní. koza trká. zrní padá. voda crčí. kamení se hrne. koně frkají. tesaři vrtají. voda zamrzává. nemazané kolo vrzá. očima mrkáme. chůva krmí dítě. holubi vrkali. co vrčí?

a	*á*	*b*	*c*	*č*	*d*	*ď*	*e*	*é*	*ě*
a	á	b	c	č	d	ď	e	é	ě
f	*g*	*h*	*ch*	*i*	*í*	*j*	*k*	*l*	*m*
f	g	h	ch	i	í	j	k	l	m
n	*ň*	*o*	*ó*	*p*	*q*	*r*	*ř*	*s*	*š*
n	ň	o	ó	p	q	r	ř	s	š
t	*ť*	*u*	*ú*	*ů*	*v*	*y*	*ý*	*z*	*ž.*
t	ť	u	ú	ů	v	y	ý	z	ž.

osení je zelené. pudl je kudrnatý. jablko je ovoce. kobyla má kopyta. hodiny mají závaží. plži lezou po drnu. husy se rády koupají. gazela podobá se koze. země naše je těleso. požaté obilí vážeme. rudy dobýváme ze země. divoká husa je popelavá. na kola dáváme ráfy. cukr dáváme do kávy. maso se vaří nebo peče. žába žije ve vodě i na suchu. co dělá dítě?

a_č, o_č, a_ž, u_ž, a_s, o_ř,
a_ť, a_ch, o_d, o_n, a_j, e_j.

---

ač, oč, až, už, as, oř,
ať, ach, od, on, aj, ej.

---

oř je učelivý. žáku, uč se! hoši, ať nedovádíte! ach já ubohé dítě! aj, co to vidíme? ej, to je mé péro! pacholata, oč se háďáte? ona píše, on počítá. teta už od-jela. an-na také as za hodinu od-jede. máti neležela, ač byla churava. radujeme se, že je už zase jaro. jaké bylo počasí od neděle až do neděle? až si od-počineme; budeme se zase učiti. ol-ga volala an-tonína.

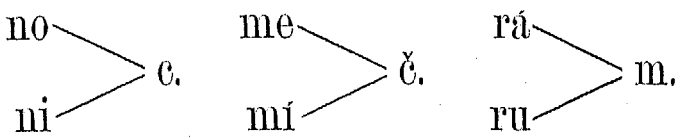

le_s, ve_s. ko_š, my_š. mo_c,
pe_c. bi_č, ře_č. ka_z, re_z.
nů_ž, le_ž. da_r, mo_r. ke_ř,
zá_ř. dů_m, lo_m. se_n, pá_n.
la_ň, bá_ň. mo_l, ků_l. ra_k,
žá_k. ha_d, me_d. lo_ď, ká_ď.
ša_t, by_t. la_ť, sí_ť. bo_b,
zu_b. ce_p, čá_p. bů_h, ro_h.
me_ch, či_ch. ko_v, pá_v. bu_f,
rá_f. ró_j, há_j.

led, zem, lov, den, sýr, bez,
jař, val, díž, dub, líh, buk,
cíp, lůj, sýc, let, vích, seč,
pes, souš, kůň, zeď, chuť.

má_, le_, vů_, du_, ko_.

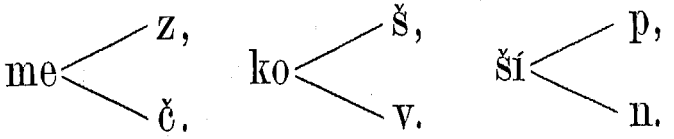

le_d, le_p. rá_m, rá_j. bu_f,
bu_k. du_b, du_ch. mo_c, mo_r.
dí_ž, dí_k. lí_h, lí_n. pe_l,
pe_ň. lo_k, lo_ď. cho_d, cho_ť.

čas, dar, sad, kat, dav, lať.
hod, kos, roh, pot, bok, vor.
suk, duch, muž, kus, lub, chuť.
cit, čin, jih, bič, lid, niť.
kyv, rys, syn, kyt, myš, kyj.
lev, meč, jed, len, čep, bez.
měch, věž, běh, věc, pět, věk.
louž, kouř, čoud, kout, pouk.
vlk, blb, plž, mĺs, mlč! plň!
vrch, drn, brk, trn, krb, krk.

su_, pá_, no_, me_, sou_.

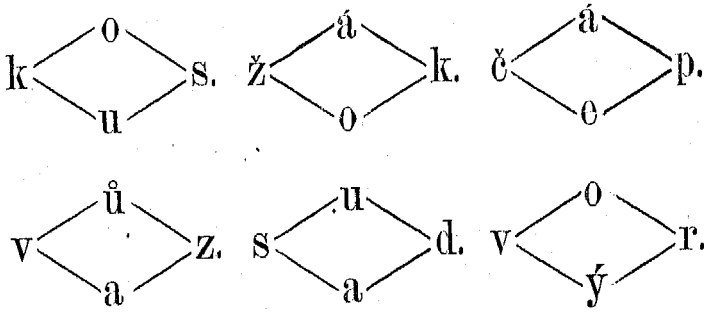

maz, mez. had, hod. suk, sak.
pes, pas. dech, duch. ras, rys.
vál, vůl. len, lín. kat, kyt.
lev, lov. tuk, tok. zub, zob.
kaz, kyz. les, lis. mák, mok.
led, lid. sál, sůl. noc, nic.
kal, kůl. lom, lem. lék, lok.
rum, rám. buk, bok. mír, mor.
bůh, běh. mech, měch. med, měd.

n_ž, ch_d, ř_č, m_š, h_l.

e<p, r<k, m<č, r<j, s<n.

med jíme. len sušíme. šat nosíme. čaj pijeme. pes vrčí. čas ubíhá. led se láme. háj se zelená. měď je kov. sud je nádoba. věž je vysoká. mech je zelený. cín je bílý kov. výr volá: hu! uhu! bůh je pouhý duch. čáp chytá žáby. žák píše úlohu. chrt honí zajíce. bůh nám dal duši. laň běhá po lese. na mezi bývá drn. pán bůh nás vidí. rýč podobá se lopatě. sůl dáváme do pokrmů. mák dáváme do koláčů. jař sejeme na jaře. rak má pět párů noh. lidé chodívají na trh. had má tělo bez noh. syn dokonalý miluje rodiče. malá věc malé dítě těší. pes a vlk vyjí. kůň a vůl tahají vozy. na věc cizí nemáme bez dovolení sahati. náš dům je malý, váš je veliký. vůl má rohy, sob a los mají parohy. jaký je páv?

pán, pa-ní. čech, če-chy.
září, zá-ří. had, há-dě.

---

ryba, ry-bář. fara, fa-rář.
pila, pi-lař. kola, ko-lář.
socha, so-chař. vata, va-tař.
tesá, te-sař. číhá, či-hař.
kuchá, ku-chař. orá, o-ráč.
seká, se-káč. řezá, ře-záč.
hádá, ha-dač. nosí, no-sič.
topí, to-pič. holí, ho-lič.
pálí, pa-lič. mámí, ma-mič.
volí, vo-lič. hasí, ha-sič.
měří, mě-řič. cídí, cí-dič.
dědí, dě-dic. ruka, ru-káv.
hora, ho-rák. léto, le-tos.

---

ková—, bodá—, vozí—, ráče—.

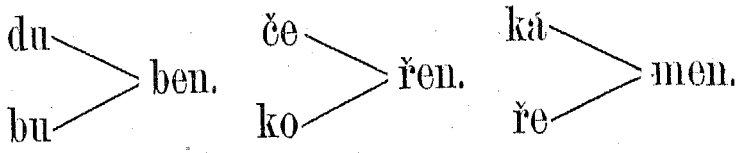

jetel,	pytel.	boháč,	roháč.
talíř,	pilíř.	pekáč,	sekáč.
posel,	sysel.	domek,	zámek.
malík,	dolík.	sáček,	háček.
dílek,	bílek.	hovor,	javor.
tykev,	mrkev.	lupen,	pupen.
písař,	císař.	nehet,	dehet.
pasák,	husák.	šátek,	krtek.
šípek,	čípek.	šálek,	válek.
leden,	týden.	sumec,	límec.
ranec,	srnec.	popel,	koupel.
sokol,	koukol.	doubek,	zoubek.

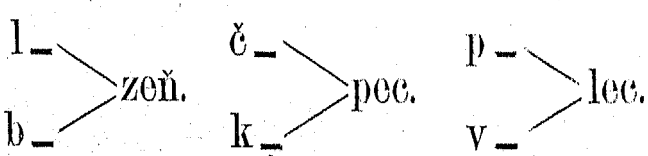

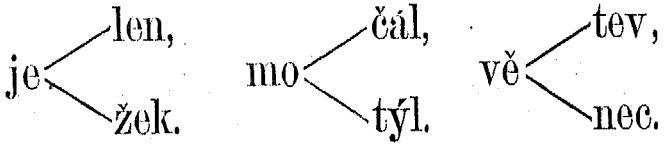

žalud, žalář. holub, hovor.
leden, ledek. nehet, nemoc.
jasan, javor. ranec, rakev.
konec, kopec. losos, loket.
došek, domek. rukáv, rubáš.
rypák, rybář. vikev, vinař.
kořen, kožich. zámek, záteň.
měsíc, měchýř. srnec, srpen.
dryař, držák. hrnec, hrkot.
vrták, vrkoč. souček, soudek.
kousek, koudel. loukoť, loupež.
kotouč, kolouch. pavouk, palouk.

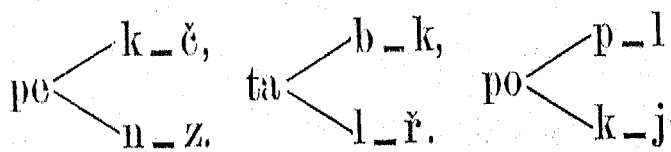

motýl létá. holub se nadýmá. papír je bílý. ocet je kyselý. námel je jedovatá. voda je nápoj. komár je živočich. zámek je ze železa. jelen má parohy. kůň žere oves. vinař sází révy. pekař vytápí pec. kovář okovává koně. holubář miluje holuby. sysel žije na poli. rýčem ryjeme zem. krtek ryje pod zemí. rok za rokem ubíhá. sokol letěl za holubem. darem dar se vymucuje. bez rady ničeho nečiň! bez peněz nekoupíme ničeho. na sukách kazí se sekery. beran má na sobě rouno. buben je potažen telecí kůží. ježek žere také jedovaté hady. bubákem krmíme domácí dobytek. kabát je oděv, bota obuv. jez do syta a dělej do potu. labuť podobá se huse. co dělává otec?

laň, laň-ka. jáma, jam-ka.
srna, srn-ka. šat, šat-ník.
role, rol-ník. holub, holub-ník.

---

ov-ce, láv-ka, kůl-na, vaz-ba,
nůž-ky, par-no, řím-sa, bar-va,
trn-ka, vlh-ko, sil-ný, měk-ký.
an-děl, ryb-ník, ječ-men, kar-táč,
moc-nář, bar-víř, dom-kář, bed-nář.
vod-ni-ce, ta-bul-ka, to-půr-ko,
zá-meč-ník, per-ni-kář, ko-žeš-ník.

---

olše, loďka, nehty, bedna, žabka,
setba, sáňky, jasno, horko, sirka,
lampa, harfa, pažba, mlsky, zrnko,
pilný, černý, lehký, horký, hořký.
oltář, šindel, zedník, šatník, cedník.
silnice, bukvice, homolka, železko,
pod-uška, podnožka, čepčářka, barvírna.

růže je červená. koza je mlsná. daněk je menší jelena. maso úhoří je chutné. železo je užitečný kov. dívky vijí věnce. kobylky hubí osení. kotě chytilo myšku. červotoč dělá červotočinu. lev podobá se kočce. jezdec koně bičem pohání. matčina rána nebolí. pevná vůle divy činí. silný kůň tahá těžký vůz. darem nými věcmi času nemař. pilný nemá času na toulky. růže má líbeznou vůni. hodinky kapesní nemají závaží. poutník o hůl se opírá. chudým býti není hanba. po bouřce bývá jasno. na podzim bývají mlhy. žežulka na jaře kuká. do kopce těžko se chodí. lehké věci do výše se nesou. pilnému bůh pomáhá. měsíc červenec bývá u nás nejparnější. ovčí vlna je jemná. co žere ráda veverka?

ň, aň, laň, d_laň.
s_lad, m_lat, v_las, ž_lab.

k, ak, rak, m_rak.
h_rad, b_rus, ch_rám, z_rak.

r, or, vor, t_vor.
d_vůr, š_vec, c_vik, s_vor.

---

h_las, t_rám, v_řes, z_von,
p_ták, s_kot, k_men, ž_nec.

---

plot, klíč, dluh, tlak, chlup, žluč,
člen, blud, šleh, mráz, vrub, hrob,
drát, krov, prut, křen, mříž, křik,
vřed, hřeb, před, cvok, kvas, zvuk,
chvat, rváč, svět, tvrz, stůl, stáj,
štěp, rtuť, skok, hmat, smích, kmet,
čmel, chmel, rmut, hnůj, snop, hnát,
vnuk, dnes, mník, knot, znak, kněz.
kloub, sloup, brouk, proud, čmoud.

_luh, _rak, _rok, _ráz, _rám.

rá-na, vrá-na. ra-da, bra-da.

sláma, mléko, hlava, bláto, zlato,
tráva, proso, krůta, hruda, broky,
vrata, trouba, hříbě, dvory, kvítí,
svíce, schody, stopa, spaní, snopy,
smetí, škola, kniha, psaní, čtení.
máslo, jehla, mýdlo, játra, žebro,
patro, jikry, jádro, cesta, metla.
mlatec, žlábek, člověk, chlapec,
provaz, mráček, krocan, vrabec,
křemen, hřebík, svícen, zvonek,
cvrček, čmelák, statek, špalek.
jabloň, postel, truhla, prádlo,
plástev, klášter, truhlář, tkadlec.
slunce, dlažba, plotna, klubko,
hloubka, krejčí, stezka, spodky,
klempíř, trávník, brambor, zlatník,
dřevník, knoflík, hrobník, zahradník.

klas zraje. slunce hřeje. nebe se rdí. psi se rvou. hloupý všecko skoupí. lhář také krade. oko do srdce okno. bůh štěstím vládne. bujný kůň skáče. pes je věrné zvíře. ze lnu předeme přízi. růže má krásný květ. chovej své tělo čistě! nezvedené děti lhou. šediny jsou starců okrasou. plané ovoce je trpké. jedle a borovice chvoj dávají. smrť nemá kalendáře ani hodin. byliny na jaře nejvíce šťávy mívají. myslivec honí zajíce a jeleny. zdárné dítě ctí své rodiče. roháč je u nás největší brouk. slavík má zpěv nejkrásnější. cvičení a zkušení dává umění. léta mladosti jako voda plynou. nestrkej prstu, kde se dvéře svírají. zlý člověk má nepokojné svědomí. co nám dává kráva? co prase? co slepice?

j, jí, jí_l, jil_m.
c, ci, cí_n, cin_k.
l, le, le_s, les_t.

hos_t, čer_v, kor_d, mes_t,
vep_ř, mos_t, mas_t, pys_k.

pepř, zisk, lusk, žert, nárt, dort, půst, prst, prsť, hrsť, částť, pěsť, česť, zášť, poušť. trest, hlíst, chvost, chroust, křest, chřest, vlasť, slasť, zlosť, tlesk, blesk, dlask, drozd, hvozd, knejp. bažant, kopisť, kořisť, lenosť, čelisť, blbosť, hrdosť, mladosť, starosť, slabosť. in-koust, moc-nosť, trp-kosť, slad-kosť. past-va, kost-ka, hrst-ka, švest-ka.

sedm, osm. sedm-krát, osm-krát.

tis_, kos_, vos_, lis_, les_.

pes ohryzuje kosť. bolesť mlčeti nedá. pilnosť plodí zámožnosť. zvyk jest druhá přirozenošť. chlupy potřebují se na plsť. hříšná radosť plodí žalosť. kůň má krátkou hladkou srsť. mrvením zvýšuje se plodnosť půdy. rostliny do země kořeny pouštějí. hněv pusť každý mimo sebe. muži bojácnosť neslušší. ranní déšť nemívá dlouhého trvání. vlastní zkušenosť jest nejdražší přítel. bůh jest neviditelná bytosť. zištný člověk, špatný přítel. pracovitosť jest nejlepší lék proti dlouhé chvíli. vděčnosť jest povinnosť nejpotřebnější. za pílí jde umělosť. lenosť jest matka nepravostí. bohatí nechť podporují chudé. závisť hubí lidské tělo. některé ovoce bývá žluté jako vosk. kdo nosívá plášť? kde vyrůstá netřesk? co nosí hlemýžď na zádech?

p, ep, lep, k_lep, s_klep.
ď, ať, laď, h_laď, s_hlaď!
j, oj, roj, k_roj, s_kroj!
ch, ech, dech, z_dech, v_zdech.

---

msta, mzda, sklo, sklář, sklad, skráň, skrýš, škrob, škvor, škvár, strup, strop, stroj, strýc, stráň, stráž, strach, střep, střez, střih, třmen, třpyt, splav, spřež, zbraň, zbroj, vzdor, vzduch, džbán, džber, hřmot, hřbet, chřtán, skvost, vzrůst, ctnost. strana, strava, straka, struna, strouha, střela, střecha, středa, střída, skříně, skřele, zdraví. stromek, střevíc, skrojek, škraloup. stránka, střenka, střemcha, stříška, schránka, čtvrtka, strážník. škrobárna, struhadlo, střikačka.

střez se zahálky! sklo jest průhledné. jabloň jest ovocný strom. dudy jsou nástroj hudební. chroust jest škůdce stromů. střídmosť jest matka zdraví. vlhké obydlí jest nezdravé. zpěv skřivanů jest nám milý. domácí kohouti jsou noční strážci. křen strouháme na struhadle. příliš napnutá struna praskne. strouha časem travou zarůstá. vyschlé dřevo se nebortí. nábožný člověk myslí vždy na boha. na obloze třpytí se množství hvězd. myslivec střílí zajíce a koroptve. stroji šicími šije se rychle a pěkně. staří na mladá svá léta rádi vzpomínají. první žákův ctnosť jest poslušnosť. mstivého se každý vzdaluje. koho bůh miluje, křížkem ho navštěvuje. pstruh jest vzácná ryba. pštros jest největší pták. duha štkví se sedmerou barvou. co chytá jestřáb?

v domě, v kostele. z lesa,
z chléva. s otcem, s matkou.
k sousedovi, k bratrovi.

---

v lese jest mnoho stromů. z brků děláme péra. s knihami šetrně zacházej! plný klas k zemi se kloní. kroupy jsou z ječmene. všecko čiň s radou! ovoce nám k potravě slouží. z vody vystupuje pára. v potřebě učí se člověk modliti. málo k málu činí mnoho. vlaštovice lepí si hnízdo z hlíny. v nouzi poznáme pravého přítele. s bázní všudy jest kázeň. z rohů děláme hřebeny. v neděli máme od práce odpočívati. neopatrnost vede často k úrazu. co dělá matka z těsta?

-koši, -vody, -tetou, -městu.

za, od — mykati.

ve, vy — hnati.

ob, pře — vázati.

na, po — děliti.

pro, pře, při — skočiti.

na, pře, vy — sypati.

za, vy, do — hoditi.

za, na, vy — kopati.

ob, za, pře, vy — orati.

o, vy, pře, roz — bírati.

_hrabati. _mlátiti. _vinouti.

hodinky klíčkem na-tahujeme. nemírná hra v chudobu u-vádí. tichá voda břehy pod-rývá. bystré hospodářovo oko všude pro-hlédá. struna se vlhkem roz-krucuje. růže vy-dává líbou vůni. dílo začaté do-dělej. s pravdou nejlépe po-chodíš. boby při-vazujeme k hůlkám. uraženého od-prositi se nestyď! víno pozdě u-zrává. zahradník za-lévá květiny. učitel žákům slova před-čítá. krev žilami o-bíhá. při svitání mnozí ptáci pro-zpěvují. ve vlhku vy-růstá plíseň. moudrého člověka po řeči po-znáš. učení nikdy ne-za-ne-dbávej! pyšný žebrák ničeho ne-vy-prosí. slunce denně vy-chází a za-padá. obilí na řešetě pod-síváme. osení se deštěm ob-čerstvilo. cestař od-rypuje drn, se-škrabuje bláto, roz-tlouká kamení a za-sypává vyjezděné dolíky. co nad-hání honec střelci?

kolo — maz, vrat.

chvalo — řeč, zpěv.

leto, vino — hrad.

kozo, noso — rožec.

časo-pis, země-pis, trati-vod.
tělocvik, kazisvět, zlatohlav,
zeměplaz, krutihlav, měchošlap,
listopad, potměchuť, ctižádosť,
parostroj, cizozemec,
okamžení, břichopásek,
holobrádek, bělohlávek,
sedmihlásek, černohlávek,
marnotratník. dvounohý,
rusovlasý, dlouhoruký,
bohabojný, lehkověrný,
modrooký, krátkozraký.

krupo—, darmo—, hromo—.

*

kočka jest masožravec. medvěd jest mrzuté zvíře. kůň jest jednokopytník. rubín jest drahokam. bůh jest vševědoucí. muchomůrka jest jedovatá houba. krev obojživelníků jest studená. zlosyn zlé věci kuje. buď pravdomluvnosti pilen! kozipysk podobá se petrželi. drvoštěp klín palicí dohání. ptáci každoročně pelichají. živobytí člověka netrvá dlouho. čapinos má krásný květ. osyka má šedozelené listy. velryba žije v moři. pivo se vaří v pivováře. přízi předeme na kolovratu. pocestný prosí o nocleh. lišaj smrtihlav jest u nás největší motýl. třetidenní zimnice ob den se vrací. svévole nikdy nemá dobrého konce. zlato a stříbro jsou drahokovy. teploměr jest nástroj ku měření teploty. o masopustě pekou se koblihy. co děláme kratiknotem?

b	c	č		a	á		b	c	č
d	ď	f	e		é	ě	d	ď	f
g	h	ch		i	í		g	h	ch
j	k	l		o	ó		j	k	l
m	n	ň	u		ú	ů	m	n	ň
p	q	r		y	ý		p	q	r
ř	s	š		ou	au		ř	s	š
t	ť	v		ai			t	ť	v
x	z	ž		l	r		x	z	ž

Na tabulce této mohou žáci, když ve čtení poněkud pokročí, slabiky a slova (pro zábavu) sami skládati. Chce-li žák u př. slovo „bič“ složiti, ukáže levým ukazováčkem (v levo) b, pravým i, a vysloviv slabiku bi ukáže ještě rychle pravým ukazováčkem (v pravo) č a připojí hlas jeho k slabice bi (bič).

v _ V	Vlněný šat jest teplý.
u _ U	Ubrus dáváme na stůl.
y _ Y	Ybiš jest rostlina.
z _ Z	Zajíc jest bázlivý.
ž _ Ž	Žák má býti pilen.
o _ O	Ořech má skořápku.
q _ Q	Quido chodí do školy.
c _ C	Citron jest žlutý.
č _ Č	Čočka jest vařivo.
ch _ Ch	Chmel se dává do piva.
g _ G	Galesy rostou na dubě.
e _ E	Eva žila v ráji.
s _ S	Sova jest noční pták.
š _ Š	Šťovík má chuť kyselou.
l _ L	Len má modrý květ.

d_D	Dříví lipové jest měkké.
t_T	Tesař tesá širočinou.
f_F	Fenikl dáváme do jídel.
p_P	Pavoučci předou pavučiny.
b_B	Barvy duhové jsou krásné.
r_R	Raci mají klepeta.
ř_Ř	Řepa má tlustý kořen.
i_Í	Inkoust jest tekutý.
j_J	Jedle jest lesní strom.
h_H	Habr má tvrdé dřevo.
k_K	Kohout vyvolává den.
a_A	Anežka plete punčochu.
m_M	Mech roste v lese.
n_N	Nohy jsou údy těla.
x_X	Xerxes byl králem.

i – I	*Indych jest modrá barva.*
j – J	*Ježek má na těle bodliny.*
h – H	*Holub jest čistotný pták.*
l – L	*Louka bývá kvítím poseta.*
f – F	*Fíky nezralé jsou jedovaté.*
e – E	*Eli netrestal svých synův.*
t – T	*Tuha na tužky se zdělává.*
k – K	*Kapři mají chutné maso.*
y – Y	*Yzop jest léčivá rostlina.*
x – X	*Xylit jest hnědý kámen.*
v – V	*Vyprahlá země deště žádá.*
z – Z	*Země česká jest krásná.*
ž – Ž	*Železo jest užitečný kov.*
a – A	*Abel byl pastýřem ovcí.*
n – N	*Nezdravých pokrmů se chraň!*

m_M	*Mrvu vozí rolník na pole.*
d_D	*Dudek jest nečistý pták.*
p_P	*Pila jest nástroj řezací.*
b_B	*Boháči nosí drahý oděv.*
r_R	*Růže jest krásná květina.*
ř_Ř	*Řeky vylévají se do moře.*
u_U	*Uč se od včelky pilnosti!*
o_O	*Ovoce visí na tenké stopce.*
q_Q	*Quevedo jest mužské jméno.*
c_C	*Cibule se dává do omáčky.*
č_Č	*Čáp jest stěhovavý pták.*
ch_Ch	*Chůva opatruje malé dítko.*
g_G	*Gdoulová jablka jsou chutná.*
s_S	*Slunce zahřívá naši zemi.*
š_Š	*Šaty přikrývají naše tělo.*

I,	*J,*	*H,*	*L,*	*F,*	*E,*	*T,*	*K,*	*Y,*	*X,*
I;	J,	H,	L,	F,	E,	T,	K,	Y,	X,
V,	*Z,*	*Ž,*	*A,*	*N,*	*M,*	*D,*	*P,*	*B,*	*R,*
V,	Z,	Ž,	A,	N,	M,	D,	P,	B,	R,
Ř,	*U,*	*O,*	*Q,*	*C,*	*Č,*	*Ch,*	*G,*	*S,*	*Š.*
Ř,	U,	O,	Q,	C,	Č,	Ch,	G,	S,	Š.

I mála máme si vážiti. Jedna lež stíhá druhou. Hvězdy jsou nebeská tělesa. Lasice vypíjí zvířatům krev. Fíky jsou sladké. Tvrdá pecka kryje sladké jádro. Ezau byl prvorozený syn Isákův. Každý jest povinen pracovati. Ybišové thé příjemně zahřívá. Xantipe byla zlá žena. Vlk jest podoben psu. Zlý člověk není šťasten. Žaludek je milovník pořádku. Ani kuře darmo nehrabe. Neposuzuj člověka podle oděvu!

Mech roste i na kamenech. Poslušný syn jest otcova radosť. Bůh jest všeho počátek. Rozumné dítě rádo se učí. Ředkev má perný kořen. Dobré děti poslouchají z lásky. Ucho jest nástroj sluchu. Ctnostný člověk chvály nehledá. Časté cvičení jest nejlepší učitel. Chyba člověkem vládne. Gumiguta jest žlutá barva. Od mravence uč se pracovati! Quaga jest zvíře podobné malému koni. Sůl se ve vodě rozpouští. Špaček jest pták štěbetavý. Bůh se stará o všecky tvory. Cti otce svého i matku svou! Otec poučuje syna. Bez knih se žák mnoho nenaučí. Vůně violky jest libá. Neužitečného díla nedělej! Od lakomce ničeho neobdržíš. Diamant jest nejtvrdší kámen. Práce žádného neopustí. Čemu neujde zlý člověk? Co zaorává rolník?

a: had, šat, čas, maz, vlas, hlas, prach, mrak, hlava, brada, vrata.

Klas zraje. Straka krade. Laň se pase. Rak leze naopak. Bratr dostal dar.

á: hák, mák, pán, rám, žák, káď, trám, mráz, kráva, vrána, tráva.

Pták létá. Oráč orá. Tkadlec tká plátno. Pasák bičem práská. Čáp má zobák.

e: led, lep, mech, pes, keř, ves, chmel, tele, jetel, jelen, ječmen.

Pekař peče. Jezdec jede. Bez jest keř. Rez železo žere. Les se zelená.

é: lék, chlév, chléb, péro, mléko, dvéře, péče, réva, méně, polévka.

Sléz má krásný květ. Lépe dáti nežli bráti. Zlaté časy mladá léta.

u: zub, tuk, muž, suk, dub, kus, chlup, sluch, kuře, duben, buben.

Slunce hřeje. Na buku rostou bukvice. Žluč jest hořká. Sud má obruče.

ú: úl, úd, úkol, úhor, úraz, úřad, útěk, účty, úterek, útraty, úplný.

Úhoř podobá se hadu. Úlisných řečí se varuj. Čáp jest útlejší než husa.

o: koš, pot, rok, bod, hod, roh, lov, žok, oko, topol, olovo, poleno.

Ovoce zraje. Vosa bodá. Kolo jest část vozu. Borovice roste v borech.

ů: sůl, hůl, lůj, vůz, důl, stůl, dvůr, hnůj, chůva, vůně, kůže.

Kůň tahá vůz. Kůl drží strůmek. Bůh křivditi nemůže. Bůvol jest divoký vůl.

ry: rys, rytec, rytíř, rypák, rytina, hory, dary, máry, nory, páry, jiskry.

Krtek ryje. Ryzec je houba. Ryby kladou jikry. Kusy ledu slují kry.

rý: rýti, krýti, rýpati, ostrý, bystrý, modrý, mokrý, chytrý, moudrý.

Rýsek je podoben myši. Koláč je dobrý. Chmůry zakrývají hory. Tygr je pestrý.

hy: hyne, nohy, běhy, váhy, rohy, stohy, knihy, parohy, ostruhy, zásluhy.

Kolář dělá pluhy. Voda podrývá břehy. Rybář loví pstruhy. Lék hojí neduhy.

hý: hýl, hýbati, hýčkati, tuhý, čtyrnohý, ubohý, mnohý, dvourohý, klikorohý.

Provaz je dlouhý. Stříbro je drahý kov. Hýsek rád hýří. Anděl jest pouhý duch.

chy: chyba, chybiti, chytrosť, chytrák, chystati, sochy, sluchy, macechy.

Kočka chytá myši. Zajíc dělá pelechy. Sup žere mrchy. Pavouk lapá mouchy.

chý: měchýř, puchýř, chýliti, lichý, suchý, hluchý, plochý, bez-uchý.

Jelen jest plachý. Hodný žák bývá tichý. V letě nosíme šat jednoduchý.

ky: kyt, kyj, kyčel, kynouti, kyselosť, kypěti, kytky, lusky, spodky, hlávky.

Varuj se zahálky! V lese rostou borůvky. Matky milují své dítky.

ký: kýta, kýhák, kývati, kýchati, úzký, mělký, hebký, hezký, nízký, trpký.

Led jest kluzký. Topol jest vysoký. Rybník bývá hluboký. Med je sladký.

ci: cit, cihla, cihlář, cikán, citron, cizina, cihlička, ptáci, vrabci, chlapci.

Brouci mají kusadla. Cibule má vůni čpavou. Raci zdržují se v děrách.

cí: cíl, číška, cínař, císař, císařovna, církev, cíditi, cíliti, cítiti, cínový.

Cín jest kov. Do cípu zavazujeme peníze. Na cívku navinují se niti.

či: čin, čich, oči, činže, čidla, čilosť, čižma, mučiti, kočičky, ručičky.

Čistota půl zdraví. Veverka je čiperná. Řeka teče řečištěm. Čihař staví čihadlo.

čí: číti, číše, číslo, čípek, čítanka, ovčín, hrnčíř, kočí, krejčí, počínati.

Čížek jest pták. Stromy na jaře pučí. Žák učí se čísti. Myslivec číhá na zvěř.

ji: jilm, jitro, jizva, jizba, jikra, jilec, jinoch, jirchář, jiřice, jikavec.

Jircha jest bílá kůže. Strana polední sluje jih. Dobře v čas jiskru uhasiti.

jí: jíti, jísti, jídlo, jídelna, jízda, jíška, jícen, hojí, krájí, krajíc.

Zajíc jest bázlivý. Jíní jest zmrzlá rosa. Na jívě rostou kočičky. Jíchu jídáme.

ři: řičeti, řinčeti, peřina, řimbaba, vařivo, křik, břicho, kapři, řeřicha.

Břitva jest břitká. Křivozobka má křivý zobák. Lépe křivdu trpěti, než činiti.

ří: řípa, řízek, říjen, říčka, hříbě, hříčka, příze, přízeň, hřídel, příkop.

Dříví jest palivo. Pták má dvě křídla. Bříza je lesní strom. Křída jest bílá.

ši: šik, širák, šibal, šipka, šibenice, šintovka, šindelák, hoši, valaši.

Šindelem se kryjí střechy. Širočina je široká sekera. Lenoši práci se vyhýbají.

ší: šíp, šíje, šířiti, šířka, větší, starší, mladší, hlubší, kratší, slabší, vyšší.

Švec potřebuje šídla. Ovoce šípkové je červené. Lepší zdraví než bohatství.

ži: život, židle, žilka, kožich, dužina, bažina, požitek, pažitka, kalužina.

Židé světí sobotu. Ze žitné mouky peče se chléb. Hleď své tělo otužiti.

ží: žíla, žíha, žíti, žízeň, lžíce, žížala, leží, běží, touží, souží, krouží.

Žíhavky žíhají. Nožíř dělá nožíky. Sluha slouží pánovi. Kupec váží zboží.

dy: sudy, dudy, hody, body, schody, jahody, žaludy, zahrady, hospodyně.

Nikdo bez vady není. Neraduj se z cizí škody. U blázna rady nehledej.

dý: dým, dýka, dýně, dýmka, chudý, hrdý, bledý, hnědý, mladý, smědý.

Osel je šedý. Kámen je tvrdý. Plícemi dýcháme. Kovář měchem do ohně dýmá.

di: div, divadlo, dědina, hodina, rodina, zadina, dědic, hadi, medvědi, dlaždič.

Divoký vepř je černý. K pomstě nebuď kvapen. Divizna má žlutý květ.

dí: díl, dítě, díra, díky, dílek, dílna, dívka, dížka, sedím, vodím, hledím.

Dílo kvapné není platné. Sova nejlépe v temnotě vidí. Láska lásku plodí.

ty: tygr, tykev, tyčka, tykati, tykadla, motyka, šaty, paty, nehty, lopaty.

Obuvník dělá boty. Okolo zahrad bývají ploty. Mlsná huba příčinou žebroty.

tý: týl, týden, týrati, dutý, žlutý, čistý, tlustý, obutý, umytý, rohatý.

Les jest hustý. Džbán jest baňatý. Motýlové denní mívají krásné barvy.

ti: ticho, tiskař, rytina, drtiny, smetiště, rohatina, košatina, kati, chrti, děti.

Květ mladosti je kratinký sen. Kohouti mají ostruhy. Hrušky sluší v čas trhati.

tí: tíže, tíseň, tílko, stín, obtíž, proutí, rokytí, platí, mlátí, šustí, kroutí.

Lenoch se práce štítí. Často neštěstí jedno druhé stíhá. Zlý člověk se mstívá.

ny: ženy, vany, rány, vrány, maliny, kořeny, záhony, květiny, noviny.

Hodiny bijí. Ryby mají šupiny. Sukno se dělá z vlny. Na věži jsou zvony.

ný: nýtek, líný, slaný, kalný, vraný, černý, chutný, zelený, hubený.

Kůň jest silný. Obraz jest krásný. Mnohý člověk vede život nábožný.

ni: nic, nikdo, sanice, pěnice, silnice, zvonice, pšenice, kostnice, radnice.

Jeleni mají parohy. Po niti klubka dojdeš. Barvy jsou velmi rozmanité.

ní: paní, psaní, kamení, koření, znamení, peníz, zvoník, služebník, kominík.

Sníh přikrývá osení. Tulipán nevoní. Nádeník pracuje za denní mzdu.

Široké y: by, fy, ly, my, py, sy, vy, zy.
Úzké i: bi, fi, li, mi, pi, si, vi, zi.

byty, ráfy, lyska, mýti, pysk,
bití, rafie, líska, míti, pisk,

syn, výti, jazyk.
síň, víti, vozík.

Dušeně: my, vy, myš, výr, sýr, býk, zvyk, hmyz, omyl, pytel, sysel, bytosť, houfy, mlynář, zbytek, osyka, bylina, kobyla, kopyto, syrový, pomyje, obyčej, dobytek, myslivec, smykati, polykati.

Otevřeně: míč, píď, vír, fík, vích, líh, zisk, síra, bída, lípa, mísa, líce, símě, míza, pivo, vikev, vidle, místo, písař, límec, písek, bílek, lítosť, bitva, sirka, písmo, biskup, pilnosť, sirotek.

Dobré bydlo pýchá.) Kobylky hubí úrodu polní. Kry ledu plynou po vodě. Veselá mysl půl zdraví. Pyšným Bůh rohy uráží. Není všecko zlato, co se třpytí. Rys má bystrý zrak. Dobře jazyk za zuby držeti. Vydra dává krásnou kožešinu. Lyska má na čele rohovitou lysinu. Z mléka kozího děláme syrečky. Z kamenného uhlí dobývá se plyn. Blín jest jedovatá bylina.*

Na bidla věšíme prádlo. Fiala i ve stínu voní. Duše lidská jest nesmrtelná. Ve všem šetři míry! Piskoř podobá se kapru. Práce sílí tělo. Vinař pěstuje víno. Vzduch zimou houstne. Višně mají chuť nakyslou. Hliněné nádobí dělá hrnčíř. Ve vejci je bílek a žloutek.

*) *vede k pýše.*

b, zub, zuby.	p, sup, supi.

dub, lub, žlab, hrob, dráb, chléb, jeřáb, zatrub! žabka, kolébka, vroubky, holoubci. — srp, chlup, dráp, kupka, slupka, klapka, slípka, kápka, sýpka.

d, plod, plody.	t, plot, ploty.

led, med, sad, had, sud, slad, blud, závod, západ, strnad. vůdce, krádce, škůdce, hádka, sladký, hladký, vyhlídka. — let, pot, kat, mlat, u vrat, krátce.

ď, ciď! cíditi.	ť, ciť! cítiti.

káď, loď, zeď, měď, sleď, voď! raď! choď! hlaď! zahoď! neluď! — chuť, choť, zeť, meť! leť! nuť! mlať! labuť, nermuť se!

z, lez! lezu.	s, les, lesy.

bez, rez, vaz, vůz, maz, kaz. vozka, úzký, nízký, stezka, otázka, želízko. zpěv, zpět, zkáza. z fary, z pole, z chléva, z chrámu. — ves, kos, hlas, vlas, klas. lusky, hlásky, klásky, prosba, sbor, shon, shodím, shrabu. s Bohem, s matkou.

ž, věž, věže.	š, věš! věšeti.

díž, lež. vížka, nůžky, růžky, těžký, služka, knížka, kroužky, proužky. — koš, skrýš. liška, výška, došky, hrušky.

h, vrh, vrhy.	ch, vrch, vrchy.

roh, běh, tah, dluh, pluh, kruh, práh, sníh, neduh, nocleh. nehty, lehký. — duch, čich, sluch, prach, kožich, lenoch.

v, bav! baviti.	f, baf! bafati.

lev, kov, krev, krov, okov, obuv, konev, pánev, mrkev. lávka, kavka, polévka, pohovka, borůvka, podkůvka, vtip, včela. v poli, v sadě, v těle, v knize, v chlévě, v pokoji. — buf, houf, ráf, ráfky.

---

kdo, někdo, nikdo. kde, někde, nikde. kdy, někdy, nikdy. kdyby, když. kdoule, kdákati, kbelík, krejcar. — k Bohu, k žitu, k domu, k dílu, k řece, k bytu, k zahradě, k barvíři, k hodináři.

---

jdu, jdeš, jde, jdeme, jdete, jdou. ujdu, půjdu, zajdu, dojdu, přijdu. jsem, jsi, jsme, jste, jsou. půjčím. jmění. jméno, jmeniny, příjmení.

koza, míza, vozy, hází, mizí.
kosa, mísa, vosy, hasí, mísí.

---

led, let. leb, lep. díž, tíž. drn, trn. bod, pot. hod, chod. bez, pes. zub, sup. dělo, tělo. žije, šije. oběd, opět. berly, perly. bázeň, báseň. buben, pupen. zedník, setník. ležení, lešení. — pižmo, písmo. lavice, láhvice.

---

pec, cíl, kus, lom, mez, pel, sýr, krb.
cep, líc, suk, mol, zem, lep, rys, brk.

řípa, paří. záře, řezá. máry, rýma. lýko, koly. lípa, pálí. díra, radí. kafr, frká. — hory, rohy. kůra, ruka. vosy, sovy. nohy, hony. brky, krby. — otec, ocet. sekáč, sáček. kabát, tabák.

Řeky jsou hlubší než potoky. Dříví jest lehčí než voda. Z oliv a z řepky vyrábí se olej. Na otázku odpověď slušnou dej! Každá půjčka plačky domů přichází. Neklať hrušek před dozrátním! Potápka náleží k vodním ptákům. S tovaryši zlými neobcuj! Na školách bývají malé vížky. Bůh jest spravedlivý soudce. Labuť má peří nad sníh bělejší. Tělo lidské jest křehké. Modlitbou člověk ušlechtuje srdce. Slovům sladkým víry nepřikládej! Zdvořilosť jest hezká ctnosť. Píli včel každý se musí podiviti. Dítky dohlídky potřebují. Žák kreslí tužkou. Tchoř jest dravé zvíře. Vlhké dříví špatně hoří. Orel má prudký let. Pes jest věrný strážce domu. Housenka jest žravý hmyz. Sněžka a Říp jsou vysoké vrchy. Jezevec v noci na lup vychází. Kam shromažďujeme obilí?

bolesť: snášeti, trpěti.

koně: plaviti, broditi.

svíci: rozžíci, rozsvítiti.

Boha: velebiti, chváliti.

skvostný, nádherný: oděv.

horké, vřelé: jídlo.

{ žák, kostel, stavení, brambor, měsíc.
  školák, chrám, budova, zemče, luna.

{ ráno, nouze, strach, pýcha, nařízení.
  jitro, bída, bázeň, hrdosť, rozkaz.

{ nespati, trápiti, oblékati, pochovati.
  bdíti, mučiti, strojiti, pohřbiti.

{ pěkný, hladový, smutný, příjemný.
  hezký, lačný, truchlivý, líbezný.

{ oděv, rváč, pokrm, nábytek, pachole.
  ——, ——, ——, ——, ——.

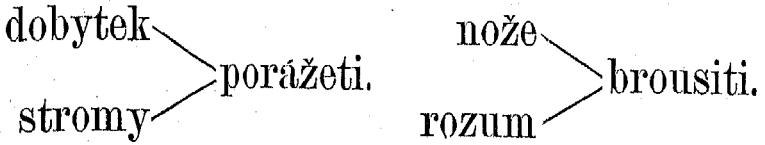

Sedlák každoročně stříhá ovcím vlnu. Kůň stříhá ušima. Rolník obírá se také ovčáctvím. Na jaře zahradník všude a pilně housenky obírá. Chůva strojí dítě. Matka strojí pokrmy. Sedlka hledí si domácího hospodářství. Čtenář při čtení do knihy hledí. Voják poslouchá rozkazů svých představených. Žák poslouchá vypravování učitele. Pekař sází do pece chléb. Zahradník sází stromy. Hospodář zaměstnává se chovem dobytka. Chůva zaměstnává sobě svěřené děti. Koho česá matka? Co česá sadař?

Nesprávně: voko, vořech, vosel, volovo.
Správně: oko, ořech, osel, olovo.

Správně: on, ona, ono, oni, oba, obě, obec, orel, ocet, okov, ocel, oves, oráč, oděv, oběd, okap, otep, okoun, olše, ovce, ovčák, odpor, obtíž, obraz, oltář, oblak, obrok, obruč, otrok, oprať, ostrý, ostříž, okřín, okolí, obilí, osení, otava, opice, opasek, obloha, okrasa, ohnice, osladič, obydlí, ostruha, otázka, oháňka, odpověď, odplata, opatrnosť, otočiti, osušiti, osedlati, očistiti, okrášliti.

Správně: vor, vosa, voda, vole, vozík, vochle, volný, voják, voliti, volati, voštiny, volavka, vodárna, vojtěška.

Bůh nehledí na osobu žádného. Nedopalek dřeva sluje oharek. Pažitku dáváme do omáčky. Osyka jest strom lesní. Pilný dělník odměny jest hoden. Opuka na vzduchu se rozsypává. Ošizený stává se opatrnějším. Nepřilévej oleje do ohně! Opatrnosti nikdy nezbývá. Nevlastní otec sluje otčím. Okurky jíme nezralé. Orel hnízdí na skále. Olše se daří v bahnitých půdách. Útlé stromky potřebují ochrany. Ocelové péro jest pružné. Oběť Abelova byla Bohu příjemná. Co vaříme na ohništi?

Len vochlujeme na vochli. Vodní had sluje vodoš. Voňavka roste po lukách. Vodnice dává zdravou potravu. Včely dávají člověku med a vosk. Některé květiny překrásně voní. Čistá voda jest zdravý nápoj. Co vozíme ve voznici?

Nesprávně: fták, mynář, brabenec.
Správně: pták, mlynář, mravenec.

Správně: tchoř, vnuk, střep, hřích, hřbet, hřmot, čtvrť, dcera, honba, dědic, vousy, farář, pavouk, kapsa, tkadlec, tkanice, knoflík, pevný, vrabec, stopka, šuple, tříska, střecha, středa, stříbro, střevíc, střelec, strava, tolar, čtvrtek, žloutek, hřeben, hřebík, hříbě, hřídel, svatba, slupka, dršťky, velbloud, jablko, pozemek, koroptev, smetiště, kostnice, velryba, kolovrat, hedvábí, rozsochy, modlitba, vlaštovka, písemnosť, daremný, couvati, červivý, kostěný, tajemství, sahati, schovati, lektati, pošeptmo, zamhouřiti, laskominy, muchomůrka, pavučina, ostýchati se, zaměstnání.

Dobré děti otcova radost. Hospodyně chová drůbež. Lepší prosba nežli hrozba. Krádeže nemáme se dopouštěti. Z cizího dávati jest hanba. Psaní posýláme po poště. Snopy svazujeme povřísly. Perly rostou ve skořepinách. Kohout má na hlavě hřebínek. Dobrá práce nejlepší vysvědčení. Břidlici lze štípati na tenké desky. Skřivani hnízdí v osení. Maso prodává se v masných krámech. Lžíce se dělají z plechu. Prázdný sud nejvíce se ozývá. Ze sladkých hroznů bývají hrozinky. Nepij než kdy máš žízeň! Kůň má na krku hřívu. Houslista smyčcem po strunách smyká. Jestřáb jako střela na kořist svou se vrhá. Džbán jest nádoba. Tkadlec jest řemeslník. Medvěd žere rád mravence. Každý pták své hnízdo chválí. Co tlučeme v hmoždíři?

, ; : . ? ! „ “ - () — *)

Žák čte, píše, počítá, kreslí a zpívá. Zlato, stříbro, měď, cín, olovo a železo jsou kovy. Když slunce vychází, počíná se dníti; když zapadá, tmí se. Lavice je dlouhá; může na ní několik osob seděti. Máme pět smyslů: zrak, sluch, čich, chuť a hmat. Před kým smekáme? Některá chůva, chce-li plačící dítko postrašiti, mumlá takto za dveřmi: „Moli se, moli se!“*) A vejdouc do světnice, říká: „Slyšelo's za dveřmi Mikuláše?“ Buď pilný a pracovitý! Zaseté obilíčko v zemi změkne a nabubří (bobtní), pak vyléza ven a zelená se jako travička; jenom žito, když ze země vychází, červená se. Mnohý slibuje hory doly, ale nepodá ani — vody.

*) *Moli se jest tolik co modli se.*

Dobrý člověk hněvá se někdy, ale nezlobí se nikdy. Kdo nechce pracovati, nemá také jísti. Kdo nejvíce slibuje, plní nejméně. Slyš mnoho, ale málo mluv. Čas jest k mluvení, čas jest též k mlčení. Čemu přivykneš z mládí, to budeš i v stáří činiti. Ten jest dobrý, kdo se stále snaží lepším býti. Pilný žák podobá se včele, která z rozličných kvítků med do oule snáší. V létě prší, v zimě se chumelí a mrzne. Zvěř se zdržuje nejraději v lesích, v křoví a v osení. Kohout se brání zobákem, kůň kopytem a jelen parohoma. V lese rostou jahody, borůvky, ostružiny a houby. Vodu potřebujeme k pití, k mytí, k vaření a ke koupání. Chléb, který darmo jíme, jest drahý. Záhy ráno vstávej, Bohu čest a chválu vzdávej.

Boj se Boha, čiň dobře, žádného se nestrachuj. Chceš-li hřešiti, vyhlídni si k tomu místa, kde by tě Bůh neviděl. Víno jest zdravý nápoj; ale nestřídmé požívání škodí zdraví. Mluv pravdu a nelži; Bůh slyší všecky věci. Bouřky přinášejí veliký užitek; zvelebují zrůst bylin a čistí povětří. Rozeznáváme několik druhů obilí, jako: žito, pšenici, ječmen a oves. Člověk mnoho věcí potřebuje k živobytí svému: pokrm, nápoj, oděv, obuv, obydlí. Hospodař časem i penězi! Dvakrát měř, jednou řež! Vždy a všudy Boha na paměti měj! Ach, jak mnohý lituje, že v mladosti pilnějším nebyl! Příchozímu noclehu přej, lačni-li, nasyť jej! Může se někdo honositi, že by byl nikdy nechybil? Bylo by dobře, kdybychom věděli, kdy umřeme?

Přísloví.

Mladost, radost. Červená tvář, zdraví zář. Ranní ptáče dál doskáče. Nikdo bez práce nejí koláče. Kdo neseje, ten nevěje. Kdo chce žíti, musí síti. Komu se nelení, tomu se zelení. Kdo chce chleba, pracuj co třeba. Jak budeš síti, tak budeš žíti. Spěšně k jídlu, spěšně k dílu. Pošetilé kvapení má v zápětí želení. Dočkej času, jako husa klasu. Kdo si mála neváží, po mnohu ať nebaží. Kdo rád ze svého udělí, tomu pán Bůh naděli. Lépe varuj se, nežli neboj se. Na rtech med, v srdci jed. Bůh dopouští, ale neopouští. Kdo se Boha spouští, sám sebe opouští. Kdo se Boha boji, pevně stojí. Buď ctnostný, budeš šťastný. Kdo dlouho spí, málo zví. Kdo chce věděti a znáti: musí se na to pilně ptáti. Kdo se v mládí učil leda, bude v stáří volat běda! Dobré děti, krásný statek; zlé pak děti, v domě zmatek. Na slunci teplo, u matky dobro.

Počítání při hrách.

Páv sedí pod dubem,
hraje v karty s holubem,
holubička pláče,
že jí sněd' koláče.

Páv sedí pod dubem,
s pěkným bílým holubem:
holubičko,
snes vajíčko!
až já půjdu na kopeček,
koupím ti tam cimbáleček:
na cimbálek: tydli, tydli!
na housličky: fidli, fidli!
a na basu: rum, dum!
a na bubny: drum, bum!

Běží liška k Táboru,
nese pytel zázvoru;
běž zajíčku, běž za ní,
pober jí to koření.

Ježek za ní pospíchá,
že jí pytel rozpíchá.

Leze ježek podle meze,
boje sė ledu;
kmotra liška povídala:
„Já tě převedu.“
„Není třeba voditi,
však já umím choditi,
však já přejedu.“

Přiletěla vrána,
sedla na kopec;
přiletěla druhá,
dala jí klofec.
Řekla vrána vráně:
Koupíme si sáně,
budeme se vozívati
v stodole po slámě.

Popěvky národní.

Rybičky — běličky.

Mám ptáčka — zpěváčka.

Kaše naše — máti naše.

Ryby, raky - dej nám taky.

Kvítka — země dítka;
rosička — trávy matička.

Moje koně hopsa,
že jim dávám ovsa;
že jim dávám obroku,
mají pořád do skoku.

Prší, prší jen se leje,
kam koníčku pojedeme?
Na luka, na luka,
až kukačka zakuká.

Luňák letí, nemá dětí;
my je máme, neprodáme:
zakopáme do dolíčka
nedaleko kostelíčka.

Fiala, růže
kvésti nemůže,
až jí milý Pán Bůh
s nebe pomůže.

Čundy, čundy, čundičky,
dal nám Pán Bůh ručičky,
aby ručky dělaly
a nožičky běhaly.

Běží myška po poli,
nese s sebou homoli.
Myško malá, maličká,
utec, číhá kočička;
utíkej, utíkej!

Slepičko má,
ty jsi hodná,
já ti dám zrníčko,
ty mi dáš vajíčko,
ty jsi hodná.

Spi děťátko mé,
zamhuř očko své,

Pán Bůh bude s tebou spáti,
andělíček kolíbati,
spi, děťátko, spi!

Děťátko malé,
jak jsi ospalé!
ptáčkové již dávno vstali,
modlitbičky pozpívali —
a ty ještě spíš —
nic se nestydíš?

Houpy, houpy, houpy,
bába snědla kroupy,
dědek hrách,
na kamnách;
kočičky se hněvaly,
že jim taky nedali.

Vítej, vítej máji!
my jsme tobě rádi.
Vítej léto líbezné,
obilíčko zelené.
Co nám léto přinese,
zima nám zas odnese.

Májový deštíček,
dej nám ho Pánbíček!
aby se vydařil
na poli chlebíček.
Dej Pán Bůh deštíčka
na naše políčka,
aby se zdařilo
žito i pšenička.

Růžička se hněvá,
že lístečků nemá:
počkej, počkej, růžičko!
až dá Pán Bůh teplíčko;
až zahučí hrom,
obalí se strom
listem zeleným,
květem červeným.

Jahodníci jdou, jdou,
jahody si nesou:
plny hrnky, jako trnky
jahod sobě nesou.
Až já přijdu domů,
krajíc chleba vezmu,
a jahody, a jahody,
a jahody k tomu.

Pták letí po poli,
slepička ho dohoní,

kam ty ptáčku letíš?
Do zlaté komory.
Co tam budeš dělati?
Stříbro, zlato hledati.
Komu je poneseš?
Císařovic dcerce
na ty zlaté věnce.

Letěla husička,
letěla s vysoka,
nemohla přeletět,
padla do potoka.
Padla do potoka,
vodičku vypila:
proto se Jeníček
málo kdy umývá.

Průpovídky k poučení.

(Ze školky Svobodovy.)

S Bohem začni vždy své dílo,
podaří se ti až milo.

Poslušné dítky
jsou krásné kvítky.

Kdo si dobře radit nedá,
pak nadarmo pomoc hledá.

Kdo hledí pořádku,
nepřijde do zmatku.

Kdo pořádku nemiluje,
sám si škodu způsobuje.

Pozdravení zdvořilé
bývá každému milé.

Kdo na mále nepřestává,
ničeho víc nedostává.

V srdci hněv a žlost
škodlivý je host.

Kdo se zlobí, svého zdraví
nenadále sám se zbaví.

Chceš-li míti odpuštění,
musíš hledět polepšení.

Co ti protivno samému,
nikdy nečiň to druhému.

Každému se zalíbíš,
učiníš-li, co slíbíš.

Má-li ti kdo věřiti,
pravdu musíš mluviti.

Raději do úst uhlí řeřavé,
nežli jedno slovo nepravé.

Kdo chudému co daruje,
sám své srdce obraduje.

Nerozumné radování
obrací se v bědování.

Stále poslušným chci býti,
tak to Pán Bůh ráčí chtíti.

Nikdy nečiň, co je zlého,
neujdeť zlé trestu svého.

Nutí-li tě někdo k zlému,
nechtěj býť po vůli jemu.

Zachováš-li srdce čisté,
v nebi spatříš Boha jistě.

Čemu zvyknem za mladosti,
těžko odvyknem v starosti.

Co se ti káže, neptej se proč?
raději k práci hned se zatoč.

Mladí ležáci,
staří žebráci.

Myj obličej, česej vlásky,
čistotou svou dojdeš lásky.

Denně jest můj obyčej
mýti ruce, obličej.

Česám také vlásky;
čistý dojde lásky.

Jakové odění,
takové uctění.

Co neznáme,
jísť nemáme.

Nebuďte kloučkové
mlsní kocourkové.

Nebuďte holčičky
mlsavé kočičky.

Mladá mlsačka,
stará žebračka.

Nebuď nikdy mlsavý,
abys nebyl churavý.

*

Kdo je v jídle hltavý,
škodí sobě na zdraví.

Kvapné jedení a pití
ukracuje živobytí.

Dítky, píti nemáte,
jste-li právě uhřáté.

Uhřátý kdo náhle pije,
samý jed do sebe lije.

Kdo kořalku pívá,
jed do sebe lívá.

Po nezralém ovoci
následují nemoci.

Kdo jinému nadává,
chuti k praní dodává.

Kdo jinému přezdívá,
sám cti v těle nemívá.

Kdo na jiné rád žaluje,
špatné srdce prozrazuje.

Kamením kdo hází,
hanba ho provází.

Z divoké radosti
bývají žalosti.

Lezení všetečné
bývá nebezpečné.

Za vůz sedat není radno,
můžeš zlámat nohu snadno.

Kdo ke kamnům v zimě pospíchá,
v nemoci pak těžce oddychá.

Nikdy ohněm nehraj sobě,
sic na škodu bude tobě.

Vyhýbej se ostrým věcem,
nestaneš se bídným slepcem.

Co není tvého, nech,
praví poctivý Čech.

Na zloděje trest
ustanoven jest!

Najdeš-li kdy cizí statek,
hleď ho dáti vždy nazpátek.

Oko Páně všecko vidí,
i když někdo tajně šidí.

Kdo zvířátkům ubližuje,
špatné srdce ukazuje.

Nemuč zvířátek z libosti,
mají také čitedlnosti.

Kazisvěte, nekaz stromky,
ovoce nenesou slomky.

Dejte, dítky, stáří česť,
posměváčky čeká trest.

Neboj se strašidel nic,
není těch strašidel víc.

Pravidla malých vojáků.

Pořádek a poslušnosť
vojáků jest pěkná ctnosť.

Kdo poslouchať neumí,
poroučeť nerozumí.

Kdo chce někdy panovať,
musí uměť poslouchať.

Pravidla žáků.

Krásná zajisté společnosť,
v níž pěstuje se um a ctnosť.

Učitele jako otce ctíti,
mají žáci na paměti míti.

Kdo do školy nechodí,
hloupostí si uškodí.

Kdo do školy pozdě chodí,
ten sám sobě nejvíc škodí.

Řád tam dobrý jest zajisté,
kde je každý na svém místě.

Kdo soudruha svého poctí,
ten i sama sebe uctí.

Tomu jen se naučíš,
v čem se často pocvičíš.

Pilností a pozorností
nabývá žák vědomostí.

Z pilnosti se štěstí rodí,
lenosť holou bídu plodí.

Roztržitosť co přivodí,
to do školy se nehodí.

Rozpustilosť, nezvedenosť,
zplozují vždy jen mrzutosť.

Kde není kázně,
tam není bázně.

Kdo se k práci připraví,
ten ji k cíli dopraví.

Hlava pilná — paměť silná,
hlava líná — zapomíná.

Hodní žáci — školy chlouba,
špatní žáci — školy zhouba.

Zábava a vyražení
po práci dá zotavení.

Hádanky.

(Hádanek má se jen příležitostně užívati.)

1. Není to živé a jde to — co je to?
2. Které zvíře je nejpodobnější kočce?
3. Který konec tužky lépe píše?
4. Co roste kořenem vzhůru?
5. Jaký kohoutek nekokrhá?
6. Kdo přede nohami?
7. Čeho se sníh nejvíc bojí?
8. Kdo nesundá nikdy hřeben s hlavy?
9. V jakém srdci nikdy není krve?
10. Jakým pérem nemůžeme psáť?
11. Kde leží zajíc nejpokojněji?
12. Která makovice nemá máku?
13. Kdo jede a jde pořád pěšky?

14. Co chodí po hlavě do kostela?
15. Proč skáče jelen přes plot?
16. Kdy bývají zajíci nejchutnější?
17. Do čeho nemůžeme díru vyvrtať?
18. Které zuby ještě nikdy nekousaly?
19. Jaké housky peče každý pekař?
20. Co jde skrz slámu a nešustí?
21. V kterém lese neroste na stromech listí?
22. U čeho je konec hned na začátku?
23. Kdo přede a přec nic nenapřede?
24. Co jest bez těla a přece viditelné?
25. Co bije a nemá to rukou?
26. Co nečesáme hřebenem, ale rukou?
27. Jaký lenoch ani nemluví ani nezívá?
28. Kdo často stříhá a ještě nic nepřestřihl?
29. Co dělá hodný žák při chůzi ze školy?
30. Které ryby mají oči nejblíže při sobě?
31. Kdy běží zajíc přes nesmírný počet děr?
32. Nač nemůže slunce pod širým nebem svítiti?
33. Černý do koupele, červený z koupele.
34. Má to listy a není to rostlina. Co je to?
35. Čeho je víc ve vodě, písku nebo ryb?
36. Co udělá každý žák, aby mohl v lavici povstati?
37. Jaký by byl kominík, kdyby vskočil do řeky?
38. Sušíme-li to na kamnech, je to tím mokřejší.
39. Kdo do kostela lidi vyzývá a sám v kostele nikdy nebývá?
40. Vyhlíží to jako pekáč a přece to pekáč není. Co je to?
41. Mám-li vodu, mohu pivo píti. Nemám-li vody, musím vodu píti. Kdo jsem?

Rozřešení hádanek.

1. Hodinky. 2. Kocour. 3. Přiřezaný. 4. Rampouch. 5. Kohoutek u ručnice. 6. Pavouk. 7. Slunce. Tepla. 8. Kohout. 9. V srdci u zvonu. 10. Pérem z hodinek. 11. Na pekáči. 12. Na věži. 13. Kdo s trakařem jede. 14. Cvoky v botách. 15. Protože jej neumí přelézti. 16. Pečení na talíři. 17. Do vody. 18. U klíče neb u pily. 19. Syrové; upečené by nemusil péci. 20. Světlo a stín. 21. V smrkovém. 22. U klubka. 23. Kočka. 24. Stín. 25. Hodiny. 26. Ovoce. 27. Lenoch u stolice. 28. Kůň ušima. 29. Kroky. 30. Nejmenší. 31. Když běží přes strniště. 32. Na stín. 33. Rak. 34. Kniha. 35. Ryb, neb písek jest pod vodou. 36. Dříve do ní sedne. 37. Mokrý. 38. Sníh. 39. Zvon na věži. 40. Pekáček. 41. Mlynář.

Začátky počítání v první desítce.

I.

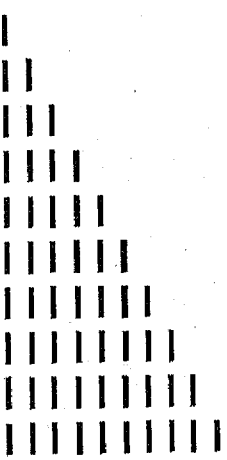

Jednu hlavu mám 1
Dvě křídla pták má 2
Tři nohy třínožka má 3
Čtyry kola vůz má 4
Pět prstců na noze mám . . . 5
Šest noh chroust má 6
Sedm dní týden má 7
Osm rohů kostka má 8
Devět kuželek na kuželníku se staví 9
Deset prstů na rukou mám . . 10

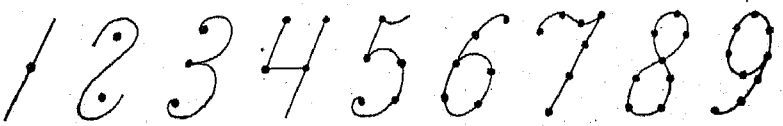

1	jedna	I
2	dvě	II
3	tři	III
4	čtyry	IV
5	pět	V
6	šest	VI
7	sedm	VII
8	osm	VIII
9	devět	IX
10	deset	X

II.

	jsou	2
	=	3
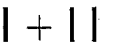	=	3
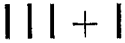	=	4
	=	4
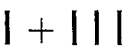	=	4
	jest	5
	=	5
	=	5
	=	5
	=	6
	=	6
	=	6
	=	6
	=	6
	=	7
	=	7
	=	7
	=	7
	=	7
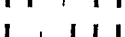	=	7

	jest	8
	=	8
	=	8
	=	8
	=	8
	=	8
	=	8
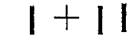	=	9
	=	9
	=	9
	=	9
	=	9
	=	9
	=	9
	=	9
	=	10
	=	10
	=	10
	=	10
	=	10
	=	10
	=	10
	=	10
	=	10

Druhá desítka.

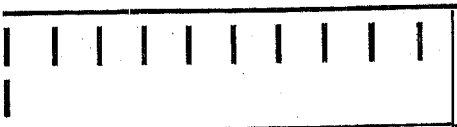	10 1	11
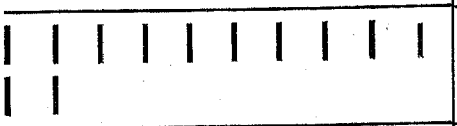	10 2	12
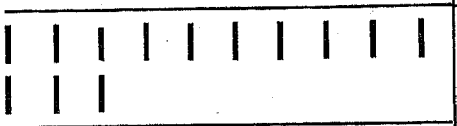	10 3	13
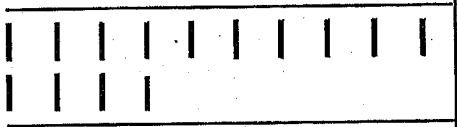	10 4	14
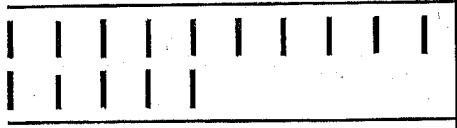	10 5	15
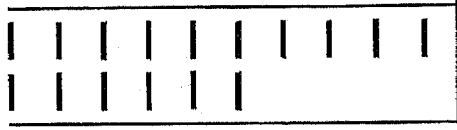	10 6	16
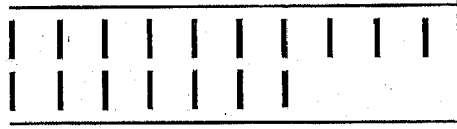	10 7	17
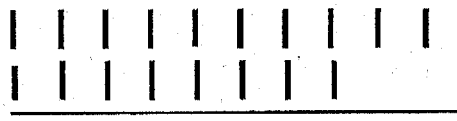	10 8	18
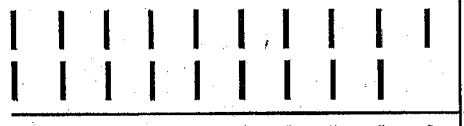	10 9	19
	10 10	20